Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Электрокъарур къызэрыщагъэсэбэпым и шынагъуэншагъэр къызэгъэпэщынымкіэ штабым хэтхэу Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэм 2012 гъэм щІышылэм и 30-м къыдигъэкІа Указ №14-УГ-мкІэ щІэгъэбыдам зэхъуэкІыныгъэхэр хэлъхьэным и Іуэхукіэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэм и Указ

Электрокъарур къызэрыщагъэсэбэпым и Республикэм Электрокъарур къызэрыщагъэсэбэпым и шынагъуэншагъэр къызэгъэпэщынымкІэ штабым хэтхэр къэщтэным и ІуэхукІэ» Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэм 2012 гъэм щІышылэм и 30-м къыдигъэкІа Указ №14-УГ-мкІэ щІэгъэбыдам мыпхуэдэ зэхъуэкІыныгъэхэр хэлъхьэн

а) Штабым мы къэкІуэнухэр хэгъэхьэн: Дадэ М. А. - Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и УнафэщІым № 111-УГ

1. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и япэ къуэдзэр (Штабым и унафэщ/щ) Къэрэгъул Б. Хь. - «Газпром газорасшынагъуэншагъэр къызэгъэпэщынымкlэ пределение Нальчик» акционер обществэ штабым хэтхэу «Къэбэрдей-Балъкъэр зэlухам и гъэзэщlакlуэ директорыр (зэгу-

> б) Штабым хэгъэкІын Алътуд Ю. Къ., Михайлов Д. А.

2. Мы Указым къару егъуэт Іэ щыщІэздза махуэм щегъэжьауэ.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и КІУЭКІУЭ Юрий Налшык къалэ 2015 гъэм шыщхьэуІум и 24-м

ЛЪЭПЩОКЪУЭ БетІал:

«Дохутыр ІэщІагъэм Іэмал къызитащ ціыхухэм садэіэпыкъуну»

<u>щІым и къуэдзэ - узыншагъэр</u> хъумэнымкІэ министр Шэт Ирмэ, Республикэ клиникэ сымаджэщым и дохутыр нэхъыщхьэ Боттаев Хьэдис, ЩІыфэ-венерологие республикэ диспансерым и дохутыр нэхъыщхьэ Ахуэм-<u>гъуэт Мухьэмэд сымэ Къэралыгъуэм и</u> махуэм ирихьэл эу УФ-м, КъБР-м щІыхь зиіэ я дохутыр Лъэпщокъуэ БетІал Хъусен и къуэм «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и пащхьэм щи э <u>щІыхьым папщІэ» къэрал дамыгъэ лъа-</u> пІэр иратыжащ.

гуащіэ хэзылъхьахэр щагъэлъапіэм гъэщащ инсульт зиіэхэм еіэзэнымкіэ Лъэпшокъуэ БетІал и узыншагъэм къызэримыхьым къыхэкіыу хэтыфакъым. гъэсэбэп Лъынхуэ узыфэхэмкіэ центрыр ауэ КъБР-м и Іэтащхьэ КІуэкІуэ Юрий и унафэр зыгъэзащІэ гупыр и гуапэу и унэм иригъэблэгъащ.

Орденыр щритым, Шэт Ирмэ республикэм и медицинэ лэжьакіуэ псоми къабгъэдэкІыу жиІащ Къэбэрдей-Балъкъэи къызэгъэпэщакіуэ нэхъыфіхэм икіи нэикІи пшІэшхуэ зэрыхуишІыр, апхуэдэуи емыблэжу, Іэзагъышхуэ къигъэлъагъуэу ІэнатІэр зэрырихьэкІам и фІыгъэкІэ Республикэ клиникэ сымаджэщыр щІыналъэм узыншагъэр хъумэнымкіэ щыіэ

Іуэхущіапіэ нэхъ ин зэрыхъуар. Махуэшхуэшхуэ Іэнэм хьэш Іэхэм я мы-

КъБР-м и Правительствэм и Унафэ- закъуэу кърихьэліат Бетіал и Іыхьлы гъунэгъухэри: ипхъу Лъэпщокъуэ Ларисэ КъБКъУ-м неврологиемкІэ и кафедрэм и профессорыр, и шыпхъур, къуэрылъхупхъурылъхухэр. Псалъэмакъым хэту ягу къагъэкІыжащ сымаджэщым и проектыр къызэрыхахар, а зэманым нэхъыфІу щы і зъэпшы пхэр къагъуэтурэ ар зэра-

Лъэпщокъуэ БетІал хьэщІэхэр къызэрыхуеблэгъамкіэ фіыщіэ яхуищіащ икіи жиlащ илъэс 30-кlэ дохутыр нэхъыщхьэу шылэжьа сымаджэщым щекіуэкі зэхъуэкІыныгъэфІхэм зэрыщыгуфІыкІыр. Иужьрей илъэсхэм зыІарагъэхьа РЕСПУБЛИКЭМ и зыужьыныгъэм зи ехъуліэныгъэхэм нэхъыщхьэу абы къыхииджырей ІэмалыщІэхэр нэсу къыщаикІи сымаджэщым и дохутыр нэхъыщхьэ Боттаев Хьэдис ехъуэхъуащ зэфІэкІ лъагэхэр иІэу и ІэнатІэм пэрытыну.

Зэlущіэм и кізухым Бетіал хьэщізхэм тыгъэ яхуищІащ «За чередою лет» и тхылъыр. А тхылъым и псалъапэм къырым узыншагъэр хъумэнымкіэ и Іэнатіэм шыгъэлъэгъуащ Лъэпщокъуэм гъащіэм япэ щригъэщу щытар: «Дохутыр ІэщІахъыжьхэм ящыщ зым зэрыригушхуэр гъэм Іэмал къызитащ ціыхухэм садэіэпыкъчну». Абы и гъащІэ лэжьыгъэ нэкъыхигъэщащ Лъэпщокъурр и гуащіз хъыщхьэм нобэ хуэфэщэн гулъыти игъуэтащ - и щІыналъэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и гуащІэр, и зэфІэкІыр къыща-

> КъБР-м Узыншагъэр хъумэнымкІэ и пресс-Іўэхущіапіэ.

ФИФІ ФЫМЫГЪЭПУД. ФИ ІЕЙ ФЫМЫГЪЭПШКІУ КъБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР Nº№172-173 (23.080) • 2015 гъэм фок\адэм (сентябрым) и 5, щэбэт • Тхьэмахуэм тхуэ къыдок\ • И уасэр тумэнит\щ • adyghe@mail.ru

Терроризмэм зэкъуэту пэщІэтыным и махуэм егъэщІылІауэ ирагъэкіуэкіа республикэпсо пэкіум къыщащта

УНАФЭ

2015 гъэм фокіадэм и 3-м

Налшык къалэ

Дэ, терроризмэм зэкъуэту пэщІэтыным и махуэм теухуа республикэпсо пэкІуў «Уи ўнэм мамырыгъэ щреlэ!» Къэбэрдей-Балъкъэр жылагъуэ зэгухьэныгъэм къызэригъэпэщам икІи политикэ, жылагъуэ зэгухьэныгъэ зэмылІэужьыгъуэхэм, зауэмрэ лэжьыгъэмрэ я ветеранхэм, щІалэгъуалэ зэгухьэныгъэхэм, цІыху къызэрыгуэкІхэм даІыгъам, хэтхэр дытогузэвыхь дунейпсо террористхэм, ди республикэри хыхьэу, Кавказ Ищхъэрэм и щІыналъэм иджыри лъыгажэ Іуэхухэр къызэрыщагъэхъум.

Иджырей дунейм экстремизмэмрэ терроризмэмрэ зэрызыщиубгъу щІыкІэм псом хуэмыдэу ткІийуэ къегъзув а шынагъуз ин дыдэр цІыхухэм ягу трамыгъэхуэным икІи абы псори япэщІэтыным теухуа щытыкіэ зэфіэгъэувэнымкіэ къалэныр.

Дэ ткІийуэ жыдоІэ сыт хуэдэ теплъи зи в экстремизмэмрэ терроризмэмрэ зэрыдмыдэр икІи дызэкъуэтщ лей зехьэным и идеологиер Іумпэм щІын зэрыхуей Іуэхум

дызэрыбгъэдыхьэмкІэ. ЖыдоІэ терроризмэмрэ лей зехьэнымрэ фіэкіыпіэ имыіэу икіи зэкІэлъыкІуэу дгъэкІуэдыжын зэрыхуейр. Дэ экстремизмэмрэ терроризмэмрэ япэщІэдгъэувэн хуейщ ди щіэныгъэр, зэпыщіэныгъэхэр, лъэпкъ, конфессие псоми, граждан жылагъуэм и зэгухьэныгъэхэм, властым и лІэужьыгъуэ псоми я органхэм зэгъусэу длэжь узэщІыны-

Дэ сыт и лъэныкъуэкІэ дыдоІыгъ япэщІэтыным, мамырыгъэмрэ зэпіэзэрытыныгъэмрэ щыгъэіэным гъэм щызэфіагъэкі псори зэкъуа-

хабзэхъумэ органхэм фэщІхэм, ялэжьхэр.

Дэ, пэкіум хэтхэм, быдэу жыдоіэ экстремизмэмрэ терроризмэмрэ я идеологиер пхыгъэкІыным щІэгъэкъуэн хуэхъу расэ, лъэпкъ, дин ефіэкіыныгъэм и гупсысэхэми хуэдэу цІыхухэр лъагъу мыхъуным хуэгъэза гупсысэхэри зэрыдмыдэр. Дэ адэ-анэ псоми захудогъазэ я сабийм и къэкіуэнумкіэ, ар ціыхугъэ хэлъу гъэсэнымкІэ, хабзэм емызэгъ экстремист щІэпхъаджагъэхэм хашэныр къэмыгъэхъунымкІэ яхь жэуаплыныгъэр зыхащІэну къыхуедджэу.

Дэ республикэм и щІалэгъуалэр къыхудоджэ дунейпсо динхэм къадекіуэкі хабзэхэм я тэмэмагъыр зэрахьэкІыу, ахэр езыхэм я политикэ, экономикэ мурадхэр зэрызэрагъэхъулІэ Іэмалу къагъэсэбэпыну дин лэжьакіуэ нэпціхэр зэрыхущіэкъум пэувыну.

Къыдолъытэ мамырщІэкъу дин уазхэм тещІыхьахэу граждан жылагъуэм и псэкупсэ-нэмыс хабзэхэм я къежьапізу щытым зегъзужьыныр икІи ахэр щІэгъэбыдэныр Урысей зэкъуэтым икІи зэщІэгъагъэм и бийхэм жыджэру цІыхухэм хапщэ залымыгъэмрэ экстремизмэмрэ лъэныкъуэ едгъэзынымкІэ щІэгъэкъуэн хъуну.

ИшхьэкІэ къэдгъэлъэгъуахэр къэтлъытэкІэрэ, республикэпсо пэкІум хэт лэ:

1. Кавказ Ищхъэрэм хыхьэ республикэхэм я жылагъуэхэм захудоэкстремизмэмрэ терроризмэмрэ гъазэ къэрал зэхуаку терроризмэмрэ экстремизмэмрэ я бий бэнэны-

дыщытекІуэфынур. Кавказым щыпзэкъуэшыныгъэмрэкІэ. Дэ быдэу ди фІэщ мэхъу иджыри къытлъыкъуэкlа тхьэмыщкlагъэ псоми дызэгъусэу дазэрыпэлъэщынур.

къыхудоджэ ислъамым и купщІэ мамырыр ягурыгъэІуэным теухуа лэжьыгъэр щІигъэхуэбжьэну, диным и мыхьэнэр зэзыхьэкІыну хущІэкъухэм япэщІэтыну.

3. Щэхурылажьэ бандэ гупхэм хэтхэмрэ абыхэм щІэгъэкъуэн яхуэхъухэмрэ, апхуэдэу абыхэм я уна- рэ емылъытауэ, республикэми Кавгъуэхэм щыщхэм захудогъазэ икІи яжыдоІэ: фэ къыхэфха гъуэгум зыми фыхуишэркъым. Мамыр гъа- къузувэну икІи ди зэхуэдэ бийм - терщІэм фыхыхьэжынымкІэ къыфлъыкъуэкІа Іэмалыр къэвгъэсэбэп. Абы папщІэ Іэмал псори щыІэщ. Абыхэм гурыкІуэ хабзэхэм къемызэгъ секунафэщІхэмрэ хабзэхъумэ органмыру зэпсалъэурэ, лей зэрамыхьэу гъусэмэщ ди бынхэр бандит фlейикІи лъы ямыгъажэу ди щІыналъэ гъуазэджэм мамырыгъэмрэ зэгурыІуэныгъэмрэ щызэфІагъэувэжыным хуэгъэзар. Фыгупсыси, акъыл зыхэлъ лъэбакъуэ фчы.

мэм пэщІэтын и лъэныкъуэкІэ хаб- щытынущ. Ар абы и къулеигъэ нэзэхъчмэ органхэм шэч къызы- хъыщхьэщ! тумыхьэну ехъулІэныгъэхэр къызэрахьар. Щэхурылажьэ бандэ гупхэм я унафэщіхэр зэтраукіащ, бзаджэнаджэ дыдэу икіи гущіэгъуншэу зыкъэзыгъэлъэгъуа щІэп-

хуэунэтlауэ республикэм и уна- гъэувэну икlи зэщlагъэуlуэну хъаджащlэ щхьэхуэхэр лъэныкъуэ къыхуедджэу. Дызэкъуэтмэщ икІи ирагъэзащ. АрщхьэкІэ бандитхэм дызэдэ эпыкъумэщ ди зэхуэдэ бийм ящыщу къэнахэр иджыри хущ окъу цІыхухэр ягъэшынэну, ягъэгужьесэу лъэпкъхэр сыт щыгъуи щапхъэу ину, езыхэм зыхагъэхьэн папщІэ щытащ езыхэм я зэкъуэтыныгъэмрэ цІыху ныбжьыщІэ къэгъэдэІуэгъуафІэхэр «яущиину».

Абы къыхэк ыу дэ республикэм и къарузехьэхэр къыхудоджэ Урысей Федерацэм е адрей кавказ ищхъэрэ 2. Къэбэрдей-Балъкъэр Республи- щІыналъэхэм я хабзэхъумэ органкэм и Муслъымэнхэм я Іуэхущіапіэр хэм быдэу ядэлажьэкіэрэ щіемыгъуэж икІи мамыр гъащІэм хыхьэжынымкіэ къалъыкъуэкіа Іэмалыр къагъэсэбэпыну хуэмей бандитхэм ткІийуэ япэщІэувэну.

5. Дэ политикэ парт жылагъуэ зэгухьэныгъэ, зэщІэхъееныгъэ псоми, зыщыщ лъэпкъымрэ яІыгъ динымказ Ищхъэрэ псоми щыпсэу цІыхухэм захудогъазэ нэхъри быдэу зэроризмэм-пэщІэтынукъыхуедджэу. ЛІэщІыгъуэ куэд хъуауэ къыддэгъуэящыщу нэхъыщхьэщ республикэм и тант идеологиехэу лей зехьэным хуэгъэзар ягу щытемыхуэ щытыкІэ хэмрэ я политикэ фіэфіыныгъэу ма- зэфіэдгъэувэн хуейщ. Дэ дызэхэм, зи Іэхэм лъы къыфІэжхэм ящыщытхъумэфынур.

Дэ жыдоІэ - ди Хэку Урысейр зыуэ, лъэпкъ куэд зыщыпсэу, конфессие куэд здэщы!э къэрал лъэ-4. КъыхыдогъэщхьэхукІ террориз- щу щытащ, щытщ икІи апхуэдэу

Пэкіум хэтхэм я ціэкіэ: «Уи унэм мамырыгъэ щреlэ!» Къэбэрдей-Балъкъэр жылагъуэ зэгухьэныгъэм и унафэщ! ШЫБЗЫХЪУЭ Сафудин.

инри, лъэпкъри, къэралри къридзэркъым

<u>Бахъсэн щІыналъэм и школхэм</u> щекІуэкІащ Терроризмэм пэщІэтыным и дунейпсо махуэм теухуа пэкІухэр, зэІущІэхэр.

ИСЛЪЭМЕЙ къуажэм и школ №4-м «ДощІэж, Беслъэн», «Дунейр, щІэпхъаджагъэ щымыІэу» лІыхъужьыгъэм и дерсхэр, абы траухуа сурэтхэмрэ я зэпеуэхэр щекатхэмрэ кІуэкІащ.

«Беслъэн... илъэс 11 дэкІауэ» пэкІум хэтащ район администрацэмрэ егъэджэныгъэмкІэ управленэмрэ я лІыкІуэхэр. Абы кърихьэлІахэм папшІэ елжакІуэхэм ягъэхьэзыраш 2004 гъэм Беслъэн школым къыщыхъуа нэшхъеягъуэр къэзыІуэтэж видеогъэлъэгъуэныгъэхэр, усэхэм къеджащ. Район администрацэм и унафэщІым и къуэдзэ Къаздэхъу

Олег къншыпсальэм кънхигъэ щащ нобэрей гъащІэм къыщыхъу Іуэхугъуэхэм дунейр зэрымахэр, зэрыкъутэгъуафІэр къызэрыбгурагъаІуэр.

- Терроризмэр динри, лъэпкъри, къэралри къизымыдзэ Іуэху фІейщ, - жиІащ абы.

ПэкІум кърихьэлІахэр дакъикъэкІэ щыму хуэщыгъуащ щІэпхъаджащІэхэм яІэщІэкІуэда

ИужькІэ школакІуэхэм флешмоб ирагъэкІуэкІащ, 11 бжыгъэр зи кум ит гу теплъэр къагъэщІу къеувэкІащ. Апхуэдиз зэман дэк Гаш Беслъэн и гузэвэгъуэр къызэрыхъурэ. Ислъэмей школым щекІуэкІа

Іуэхугъуэхэм цІыху 400-м нэблагъэ хэтащ.

ЧЫЛАР Аринэ.

Силосыр ягъэтІылъ

• Май шІыналъэ

Май районым щызэхэт «Ленинцы» мэкъумэш кооперативым хэгъуэр кІэрыхуншэу кърехьэ-МЫ ЗЭМАНЫМ хозяй-

ствэм и комбайнхэр силосыпхъэ нартыху цІынэм пэрытщ. Иужьрей тхьэмахуитІым къриубыдэу Іэщ фермэхэм я мащэхэм силосу тонн мини 9 ирагъэзагъэу траубэжыну хунэсащ. Хозяйствэм и Гэшхэр пэрыхьэту ирикъуу гъэ щІэкІын папщІэ иджыри тонн мини 2 хуэдиз ягъэтІылъынуш.

Силос гъэхьэзырыным лэжьакIvэ 20 пэрытши. зы махуэм хүэзэү абыхэм тонн 650-800 ягъэтІылъы-

ну хунос. СХПК-м и унафэщІым и къуэдзэ Морозов Александр щыгъуазэ дызэрищамкіэ, мы гъэмахуэм екІуэкІа хуабэ лыгъейм и зэранкІэ силосыпхъэу хаса нартыхум и тхьэмпэхэм зашыхьащ, гъуэжьыгъи къыщІыхьащ, Іэщым гъатхэр къэсыху яхуримыкъункІи шынагъуэ щы-Іэщ. Абы къыхэкІыў гъавапхъэ нартыхум щыщ силосыпхъэрэ Тусыпхъэу къамыгъэсэбэпу хъунукъым. «Дауэ хъуми, Іэщыр дгъэмэжэлІэнкІэ Іэмал иІэкъым. Ар псом ящхьэщ», - жиlaщ Моро-

ЛЪОСТЭН Музэ.

Мы махуэхэм Фокладэм и 5,

♦Индием ЕгъэджакІуэм и махуэр щагъэлъапІэ

♦1666 гъэм Лондон щагъэункІыфІащ махуэ зыбжанэкІэ зыпэмылъэща мафІэсыр. Абы къалэм и ухуэныгъэхэм я Іыхьэ щанэр хисхьат.

♦1698 гъэм Петр Езанэм жьакІэ зытетхэм къуэды ятын зэрыхуейм теухуа унафэ къыдигъэкlащ.

♦ 1905 гъэм Урысеймрэ Япониемрэ Портсмут къалэм (США) Іэ щытрадзащ мамырыгъэ зэгурыІуэныгъэм, къэралитІым яку дэлъа за-

уэр зэриухам и щыхьэту. ♦1936 гъэм Бахъсэн ГЭС-р лажьэу яутІыпщащ. ♦1944 гъэм Лондон Іэ

щытрадзащ Бенилюкс экономикэ зэгухьэныгъэ къызэрызэрагъэпэщым теухуа зэгуры Іуэныгъэм. Зэгухьэныгъэм хыхьат Бельгиер, Нидерландхэр, Люксембургыр. ♦1982 гъэм япэ дыдэу Москва - Лос-Анджелес къалэхэр «телелъэмыж» Іэмалымкіэ зэпащіащ.

♦1997 гъэм Москва къы-

фэеплъыр, скульптор Цере- ем гухьэжащ КъуэкІыпІэ ирокъу. тели Зураб ищІар.

Алексей илъэси 198-рэ ирокъу. ♦УсакIуэ, композитор, пшынауэ, уэрэджыІакіуэ,

♦Урыс тхакІуэшхуэ Толстой

илъэси 120-рэ ирокъу.

ирокъу. ♦Инджылызым щыщ уэ- дорт. рэджыlакіуэ, «Queen» гупым и солисту щыта Меркьюри Фредди ♦1942 гъэм ВЛКСМ-м и обкъызэралъхурэ илъэс 69-рэ

Дунейм и щытыкІэнур «pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкІэ. Налшык пшэр ♦1991 гъэм Ленинград къатехьэ-текІыу щыщытынущ. лэм и цІэр Санкт-Петербур-

Фоквадэм и 6,

•ЩІыдагъэ, газ, гъэсынып- Езанэм и къуэш Иван V хъэ промышленностхэм я къызэралъхурэ илъэс 349лэжьакіуэхэм я махуэщ ♦Белорусхэм я тхыбзэм и махуэщ

32-рэ, жэщым градус 20 - 24- ♦2001 гъэм Урысей Федерарэ щыхъунуш. тхьэмахүэ

рэ ирокъу. **♦Болгариер щызэгухьэжа** жьакlуэ **Щэрдан Анатолий**

щызэІуахащ Петр Езанэм и махуэщ. 1885 гъэм Болгари- и ныбжьыр илъэс 65-рэ

Румелие щІыналъэр. ♦Украинэм и хьэрычэкъызэралъхурэ тыщІэм и махуэщ ♦Австралием Адэм и ма-

хуэр щагъэлъапІэ ♦ 1872 гъэм Берлин щызэlyгъуазджэхэмкіэ щіащ императорищ: Вильшіыхь зиіэ и лэжьакіуэ **Къэ**- гельм І (Германие), Франц щыхъунущ. жэр Индрис къызэралъхурэ Иосиф I (Австро-Венгрие), Александр II (Урысей).

♦УФ-ми КъБР-ми щІыхь ♦1936 гъэм «СССР-м и зиІэ я энергетик, жылагъуэ цІыхубэ артист» цІэ лъапІэр лэжьакІуэ Къущхьэ Мухьэ- ягъэуващ. Япэ дыдэу ар ♦Армением и инженер жид и ныбжьыр илъэс 82-рэ зыф ащар уэрэджы ак уэ дзэхэм я махуэщ щэджащэ Шаляпин Фе-

> музыкант, ♦1939 гъэм Налшык шыгъэжапІэ къыщызэІуахащ. комым Къэбэрдей-Балъкъэ-

зэрыпхъуакІуэхэм псомкіи япэщізувэну. Хуабэр махуэм градус 30 - гыу зэрахъуэкІыжащ.

> цэм и Президент Путин къэр Республикэм къэкIуащ. ♦Урысей пащтыхь, Пётр

♦КъБР-м щІэныгъэ Іуэху-

Дунейм и щытыкІэнур «pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкіэ, Налшык уэфіу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 28 - 33-рэ, жэщым градус 21 - 24-рэ

> Фокладэм и 7, блыщхьэ

♦США-мрэ Канадэмрэ Лэжьыгъэм и махуэр щагъэ-

лъапІэ **♦**Бразилием и щхьэхуитыныгъэм и махуэщ ♦1812 гъэм Кутузов Михаил рым и щалэгъуалэр къыху- зи пашэ урысыдзэр Бороди-

риджащ нэмыцэ-фашист но и деж франджыдзэм щы-

текІуащ. ♦1923 гъэм Венэ щекІуэкІа дунейпсо конгрессым Интерполыр - уголовнэ полицэм и дунейпсо организацэр - къыщызэрагъэпэщащ.

♦1928 гъэм ГуащІэдэкІ Бэ-Владимир Къэбэрдей-Балъ- ракъ Плъыжь орденыр етыным теухуа унафэ къащтащ.

кІащ Гитлер и бий коалицэм хэта къэралхэм - СССР-м, США-м, Инджылызым, Франджым - я армэхэм я парад.

♦1945 гъэм Берлин щекІуэ-

♦Урысей тхакІуэ Куприн Александр къызэралъхурэ илъэси 145-рэ ирокъу.

♦Совет уэрэджыlакіуэ, Урысейм и цІыхубэ артисткэ Юрьевэ Изабеллэ къызэралъхурэ илъэси 113-рэ ирокъу.

♦Къэрал лэжьакІуэ, Шэджэм щІыналъэ администрацэм и унафэщІ Ахъуэхъу Къаншобий и ныбжьыр илъэс 60 ирокъу.

Дунейм и щытыкІэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкіэ, Налшык пшэр техьэ-текІыу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 29 34-рэ, жэщым градус 21 - 25рэ щыхъунущ.

> Зыгъэхьэзырар жьэкіэмыхъу Маринэщ.

Лъэпкъ Іущыгъэ:

Зымылъэгъуа хашэ хъуркъым. • Іуащхьэмахуэ щІыналъэ

Зыгъэпсэхупіэхэм заужь

Мы зэманым гулъытэ хэха хуащ Іуащхьэмахуэ щ ыналъэм и турист кіуапіэхэмрэ узыншагъэр щрагъэфіакіуэ и комплексхэмрэ егъэфіэкіуэным. Абы ехьэ-<u>лlayэ къапэщылъ къалэн нэхъ инхэм ящыщщ а зы-</u> гъэпсэхупіэ щіыпіэхэм щыіэ жылагъуэхэм псэуны-<u>гъэр щегъэфІэкІуэныр, хьэрычэтыщІэ Іуэхум</u> зегъэужьыныр, цІыхуу зы мелуан-мелуанитІым илъэс къэс зыщагъэпсэхуфын, зыуэ зэхэт курорт ехьэжьа

МЫ ЗЭМАНЫМ йолэжь Іуащхьэмахуэ джабэ кіэрыту дэкІыну кІапсэ гъуэгум и 3-нэ Іыхьэм. Абы тыншу «Мир-Гарабаши» станцхэр зэпищ энущ. Мы ухуэныгъэр 2015-2016 гъэхэм я лыжэ къэжыхыыгъуэ лъэхъэнэр къыщызэјуахым ирихьэлізу зэфіахыну я мурадщ. Апхуэдэу яухуэну объектхэм ящыщщ Чегет и щыгум дэкіыну кіапсэ гъуэгури.

Зи гугъу тщІы ухуэныгъэхэм я фІыгъэкІэ Іуащхьэмахуэ щІынальэм щыпсэу куэд лэжьыгьэ ІэнатІэкІэ къызэгъэпэща хъунущ, бизнес Іуэхуми зиужьынущ.

Мы илъэсым лыжэкІэ къэзыжыхьхэмрэ сноубордистхэмрэ папщіэ Іуашхьэмахуэ къыщызэіуахащ иджырей мардэхэм сыт и лъэныкъуэк lu тет лъагъуэщ lэ. «Азау-Кругозор» трассэм километри 4-м щ игъу и к ыхъагъ ыу

Гъуэгухэр зыхуей хуэзэу зэрагъэпэщыжащ икІи Іэмал зэријэкіэ и бгъуагъым хагъэхъуащ. Ипэ илъэсхэм гугъусыгъуу зыкъыщагъэшу щыта щІыпІэхэр иджы Іэхуитлъэхуитщ. Дыгъэгъазэм икухэм ди щІыналъэм къыщызэТуахыну лыжэ къэжыхьыгъуэм Туащхьэмахуэ и зыгъэпсэхупіэхэр иджыпсту щыщіэдзауэ тэмэму зэрыхуагъэхьэзырыным ІэщІагъэлІхэр хущІокъу.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

• ЗэІущІэхэр

Псоми я зэхуэдэ Іуэху |

«**КъБР-м и муниципальнэ щІына-** зрагъэхъуэжащ, лъэхэм я совет» зэгухьэныгъэм (ACMO) и правленэмрэ «ЩІыпІэ унафэр зезыгъакіуэ Іэнатіэхэм я урысейпсо совет» (ВСМС) ООО-м и <u>Къэбэрдей-Балъкъэр къудамэм и</u> бюромрэ я зэіущіэм іуэхугъуиті щызэпкърахащ. Апхуэдэщ Іэнатіэхэр зэрахъумэ щіыкіэр егъэфіэкіуэнымкіэ щіыпіэ самоуправленэм и органхэм къапэщыт къалэнхэмрэ <u>«Лэжьыгъэ ліэужьыгъуэ щхьэ-</u> хуэхэр лицензэ зэращІым и Іуэхукіэ» Федеральнэ законым и 12-нэ статьям зэхъуэкІыныгъэ халъхьэн мурадкіэ, Мэзкуу областым и СМУ-м игъэхьэзыра проектымрэ теухуа-

ЗЭХЫХЬЭР иригъэкІуэкІащ ШІыпІэ унафэр зезыгъакІуэ ІуэхущІапІэхэм я урысейпсо советым и республикэ къудамэм и бюром и унафэщ І Муртазов Борис.

КъБР-м лэжьыгъэмкІэ, цІыхухэр ІэнатІэкІэ къызэгъэпэщынымрэ социальнэ дэІэпыкъуныгъэмкІэ и министрым и къуэдзэ Ацкъэн Ратмир къызэригъэлъэгъуамкІэ, ЛэжьыгъэмкІэ кодексым и 210-нэ статьямрэ 2009 гъэм щІышылэм и 12-м къащта республикэ Законымрэ зэрыщыубзыхуам тету, а Іуэхур къызэрагъэпэщ ІэнатІэхэм зэдай правительствэ комиссэ мэлажьэ.

- «КъБР-м и цІыхухэр социальнэу зэрыдаІыгъынур» къэрал программэр илъэситі хъуауэ догъэзащіэ. Лэжьыгъэр зэрахъумэ щІыкІэр едгъэфіэкіуэн мурадкіэ, программэ гуэдзэ дгъэхьэзыращ. Абы хохьэ ІэнатІэхэм я щытыкІэр хэхауэ къэпщытэныр, фэбжьхэмрэ узыфэ гъэтІылъахэмрэ гъэмэщІэныр, профилактикэ Іэхутхьэбзэхэм я фІагъым хэгъэхъуэныр, лэжьыгъэр хъумэным кІэлъыплъхэр иджырей технологиехэм хуегъэджэныр, зыхуэфащэ пщалъэ-правовой лъабжьэхэр гъэхьэзырыныр, лэжьыгъэр зэрахъумэ Іэмалхэр хэlущІыІу щІыныр. Мы зи гугъу сщІы Іэхугъуэхэр лэжьыгъэмкіэ, ціыхухэр Іэнатіэкіэ къызэгъэпэщынымрэ социальнэ дэ-ІэпыкъуныгъэмкІэ щІыналъэ центр-хэм зэуІуу зэфІахыну я къалэнщ. Япэ мазихым къриубыдэу ІуэхущІапІэхэм зэдай правительствэ комиссэм Налшык, Прохладнэ къалэхэм, Аруан, Лэскэн, Шэрэдж, Прохладнэ, Май, Шэджэм районхэм зэlущlэхэр щрагъэкІуэкІащ, ІэнатІэхэр хъумэным теухуа мазэ лэжьыгъэм кърикІуахэр щызэхалъхьэжащ, предприятэхэмрэ организацэхэмрэ я Іуэхур зыіутыр, цІыхухэр фэбжьхэм зэрыщахъумэр зрагъэщ Іащ, УФ-м Социальнэ страхованэмкІэ и фондым яхухих мылъкур къызэрагъэсэбэпым, нэгъуэщІхэми зыхагъэгъуэзащ, зытепсэлъыхьахэр унафэкіэ щіагъэбыдащ, - жиіащ

къэпсэлъам. Ацкъан Ратмир зэпкърыхауэ къытеувы ащ Лэжьыгъэр хъумэным и дунейпсо махуэм хыхьэў зэфіагъэкіахэм. Зэраубзыхуам тету, ІэнатІэ унафэщіхэмрэ іэщіагъэліхэмрэ а іуэхум хурагъэджащ, зэlущlэхэр, зэпеуэхэр ирагъэкІуэкІащ, сурэтхэр зыщІыгъу хъыбарегъащІэ-хэзыгъэгъуазэ газетхэр къыдагъэкlащ, я зэфlэкlхэмкlэ

шіэсхэм папшіэ викторинэхэр, спорт эстафетэхэр къызэрагъэпэщащ.

Къэбэрдей-Балъкъэрым и Профсоюз организацэхэм я зэгухьэныгъэм и техникэ инспектор нэхъыщхьэ Бурко **Иринэ** зэрыжиlамкlэ, 2012 - 2015 гъэхэм лэжьыгъэр зэрахъумэ щіыкіэр егъэфіэкіуэным тещіыхьа республикэ программэ хэхар яубзыхуа планым тету ягъэзащІэ. Профсоюзхэм я инспекторхэм къэпщытэныгъи 151-рэ нэгъабэ ирагъэкІуэкІати, ныкъусаныгъэ 652-рэ къыщ агъэщащ, ахэр ирагъэгъэзэкІуэжын папщІэ, тхылъи 110-м щІигъу хуатхащ. Арами, республикэм фэбжьу къыщыхъур, ипэ ита илъэсым елъытауэ, нэгъабэ процентихкІэ хэхъуащ. ІэнатІэхэм насыпыншагъэ 65-рэ къыщыхъуащ. Зи гугъу тщІы зэманым уз гъэтІылъа зиІэу къахутар зы цІыхущ. Техникэ инспектор нэхъыщхьэм къызэригъэлъэгъуамкІэ, апхуэдэхэр нэхъыбэщ.

- Абы къыхэкІыу, лэжьыгъэ законодательствэр, нэгъуэщІ пщалъэ-правовой актхэр зэрагъэзащІэм нэхъ ткІийуэ кІэлъыплъыпхъэщ. «Лэжьыгъэм и щытыкІэр хэхауэ къызэралъытэм и ІуэхукІэ» Федеральнэ законыр къызэращтам, абы ипкъ иткІэ, Урысей Федерацэм и законодательнэ акт шхьэхуэхэм зэхъуэкІыныгъэхэр зэрыхалъхьам и фіыгъэкіэ, Іэнатіэхэм щытыкіэр щофіакіуэ, лэжьыгъэ гугъу зыгъэзащІэхэм шэсыпІэхэр къыхузэрагъэпэщ. Иджы ІэнатІэхэм щрагъэкіуэкіыу щыта аттестацэхэм я піэкіэ, лэжьыгъэр зыхуэдэр къапщытэ. Абы а Іуэхум фэрыщІагъыу хэлъыр дэкІуэдыну дышогугъ. Къалэн нэхъышхьэр цІыхухэр фэбжьхэмрэ уз гъэтІылъахэмрэ ящыхъумэнырщ, предприя тэхэм щытыкІэ тэмэм къыщызэгъэпэщынырщ, - къыхигъэщащ Бурко

Къэпсэлъахэм жаlахэр къызэхуэсахэм даІыгъащ, къыхалъхьа Іуэхугъуэхэмрэ чэнджэщхэмрэ зэдэарэзыуэ

КъыкІэлъыкІуэу зэІущІэм щыхэплъащ «Лэжьыгъэ лІэужьыгъуэ щхьэхуэхэр лицензэ зэращіым и Іуэхукіэ» Федеральнэ законым и 12-нэ статьям зэхъуэкІыныгъэ хэлъхьэным теухуауэ Мэзкуу областым и муниципальнэ щІыналъэхэм я советым игъэхьэзыра проектым. Абы хэлъ щхьэхуэныгъэхэр зэпкърихащ Къэбэрдей-Балъкъэрым мафІэс кІэлъыплъыныгъэмкІэ и къэрал инспектор нэхъышхьэ Хьэжыкъарэ Мухьэмэд. Зэlущіэм хэтахэр зэхъуэкІыныгъэм арэзы техъуащ икІи Муниципальнэ щІыналъэхэм я урысейпсо конгрессым я унафэр ягъэхьыну зэгурыІуащ.

Илъэс куэдкіэ гуащіафіэу зэрылэ-кьам, щіыпіэ самоуправленэм зегъэужьыным хэлъхьэныгъэшхүэ зэрыхуищам папщіэ, Пэнагуэ Максим «Къ́БР-м и Муниципальнэ щІыналъэхэм я совет» зэгvхьэныгъэм и Шыхь тхылъ хуагъэфэщащ, Прохладнэ къалэр илъэс 250-рэ зэрырикъум и щ ыхькіэ, абы щыщ ціыхуи 8-м апхуэдэ пщіэ лъагъэсащ.

ЗэІушІэм хэташ КъБР-м и Іэташхьэм и Администрацэм и унафэщТ Къуэдзокъуэ Мухьэмэд. ХЬЭЖЫКЪАРЭ Алик.

• Энергетикэ

ІэмалыщІэхэм хуокІуэ

<u>«Къэббалъкъэнерго» ОАО-м щІыгъуу, «Къэббалъкъкоммунэнерго»</u> МУП-м электросчетчикхэм къагъэлъагъуэхэр къызэрапщытэ, учет зэращІ Іэмэпсымэхэр игъэуващ.

БЫХЭМ зэхуахьэс хъыбархэр СТЕК-ЭНЕРГО базэ зэхэтым радиомодемкіэ Аврыхьэнуш. Цвихухэмрэ Ізнатіэхэмрэ токыу иращэр, цвихухэм я счет щхьэхуэхэм, ІуэхущІапІэхэм хуаІэ зэгурыІуэныгъэхэм я учетхэр, электрокъарууэ хуаутІыпщар зыхуэдизыр, абыхэм хуэзэр, ахэр къызэрыхах тхылъхэр (квитанцхэр), ят уасэхэр зэратхыр, зэгурыlуэныгъэхэр зэрагъэзащlэр, щlыхуэ зытелъ ціыхухэмрэ Іэнатіэхэмрэ зэрадэлажьэр СТЕК-ЭНЕРГО комплексым автоматизированнэу зэкІэлъигъэкІуэнущ.

Іуэхутхьэбзэхэр пощтым щыхуащІэнущ, телефон, СМС, интернет Іэмалхэмкіэ хузэфіагъэкіынущ. Предприятэм и отчетымрэ и Іуэхущіафэм теухуа хъыбархэмрэ зэрагъэујунущ, аналитикэ отчетым хуэкјуэнущ.

Иджы ІуэхущІапІитІри счетчикхэм къагъэлъагъуэхэм хуеижынукъым. Къагъэсэбэпа токым хуэзэр дяпэкІэ цІыху къэс щхьэхуэу хуатхынурэ «Къэббалъкъэнерго» ОАО-м и сайтым иралъхьэнущи, къызэрыгуэкІ квитанцкІэ е

АНЗОР Олег.

• Узыншагъэ

Гриппым зыщыфхъумэ

«Роспотребнадзор»-м и управленэу КъБР-м щыІэм фыщегъэгъуазэ сабийхэм папщІэ гриппым зэрымэшІэтын «Гриппол плюс» хущхъуэр республикэм къызэры Іэрыхьам. Ар федеральнэ бюджетым къыхэк <u>мылъкукІэ къащэхуащ.</u>

электрон ІэмалкІэ ар ят хъунущ.

УЗЫФЭМ щызыхъумэ мастэхэр и чэзум хэlуным теухуауэ УФ-м Узыншагъэр хъумэнымкІэ и министерствэм и унафэм ипкъ иткІэ сабийхэм папщІэ хущхъуэ 23760-рэ къащэхуащ.

2015-2016 гъэхэм узыфэр къыщыхъеину лъэхъэнэм ирихьэлІэу цІыху мин 244-м, республикэм щыпсэухэм я процент 28-рэ къызэщ рагъзубыдзу, хушхъуэр халъхьэну я мурадщ. Ар сэбэп хъунущ узыфэм зимыубгъунымкіэ, абы игъэсымаджэхэм я бжыгъэр нэхъ мащІэ хъунымкІэ.

«Гриппол плюс» хущхъуэр фlагъ лъагэ зиІэщ икІи сабийхэми балигъхэми тэмэму йозэгъ. Хущхъуэм «лэжьэн» щыщІидзэнур ар къыщыпхалъхьам иужькІэ 8-12-нэ махуэхэм щегъэжьауэщ икІи мазэ 12-кІэ узыр

къыуигъэуэлІэнукъым

Гриппым, абы епха нэгъуэщ узыфэ зэрыціалэхэм зэрызыщахъумэ ізмал шхьэхуэхэр щыІэщ, ауэ абы и мастэр и чэзум зыхебгъалъхьэмэ, куэдкІэ нэхъ сэбэпщ икІи нэхъ шынагъуэнша-

Зи ныбжьыр мазихым щегъэжьауэ илъэсищым нэс сабийхэм тхьэмахуи 3-4 зэхуаку яІзу мастэр тІзу халъхьэн хуейщ. Псом хуэмыдэу сабий садым, еджапіэм щыіэ ціыкіухэм узыфэр нэхъ псынщІзу къапкърохьэ. А Іуэхущіапіэхэм педиатрхэмрэ медсестрахэмрэ кіуэурэ сабийхэм мастэхэр халъхьэнущ, мыдрей цІыкІухэм щыпсэу щІыпіэм щыіэ поликлиникэм хущхъуэр къыщрахьэлІэнущ.

Хущхъуэр зыхалъхьэ мыхъуну, зи ныбжьыр мази 6-м нэмыса сабийхэр узыфэм щахъумэн папщІэ, унагъуэм ис псоми ар зэрахьэл эмэ нэхъыф іщ.

ЖАМБОРЭ Залинэ,

«Роспотребнадзор»-м и управленэу КъБР-м щыІэм и ІэщІагъэлІэксперт пажэ. ФокІадэм и 20-р Адыгэхэм я дунейпсо махуэщ

Къафэм U гуащэ

Шэру Соня 1929 гъэм Къармэ- кlуэдынукъым». хьэблэ (Каменномост) къуажэм къыщалъхуащ.

джэбзым адыгэ лъэпкъ къафэхэм гуанэм тригъэуващ. сыт щыгъуи хуищІ гулъытэмрэ хуиІэ зэрыхэщым гу щылъитарауэ къы- къыщагъэлъэгъуат.

къикІуащ.

1946 гъэм Соня хагъэхьащ а зэхъуа Къэбэрдей-Балъкъэрым Уэрэ- хэм. дымрэ къафэмкІэ и ансамблым. А

рыхэта илъэсхэм къриубыдэу ди къэфакіуэхэр союзпсо, дунейпсо фестивалхэм я лауреат зыбжанэрэ хъуащ. «Соня хуэдэу къофэ» жаlамэ, ар пщащэхэм дежкіэ щытхъухэм я нэхъ лъапіэщ. Абы и къэфэкіэу щытар нобэр къыздэсым куэдым къахуэмы уэтами, гурыІуэгъуэ хъуар зыщ: ар къафэм и щэху псори къызэ Іузыхыфа къэфакіуэт.

И къару емыблэжу зэрылэжьам, езыр цІыху уардэу, удихьэхыу зэрыщытам я фІыгъэкІэ, Шэру Соня Кавказым и къэфакіуэ нэхъыфі дыдэхэм ящыщ хъуащ. Абы «къафэм и гуащэ»-кІэ еджэрт. Соттаев Къанщауэ Соня игу къыщигъэкlыжкіэ къыхегъэщ: «Щіалэгъуалэмрэ студентхэмрэ я дунейпсо фестивалым (Москва) дыщыхэтам, дыкъэфэн и пэ къихуэу, Соня утыкум къихьэри, «Къафэм» и тхыдэмрэ и купщІэмрэ тепсэлъыхьат. Зыкъэдгъэлъэгъуа нэужь, зэхыхьэм и къэпщытакІуэ гупым хэта Улановэ Галинэ Соня ІэплІэ къыхуищІри, жиІат: «Мы къафэмрэ

РСФСР-м щіыхь зиіз и артисткэ мы ціыхубзымрэ фиіэмэ, зэи фы-

Шэру Соня кинофильмхэмрэ телефильмхэмрэ мызэ-мытІзу хэтащ. Абы республикэм и лъэпкъ къафэм зе-**3**РЫСАБИЙРЭ къэфэну зыфІэфІ, гъэужьыным къаруушхуэ ирихьэлІащ, и ныбжьым хуумыгъэфэщэнуи тещэнхабзэмрэ гъуазджэмрэ иджыплъыджэу ар къызэхъулІэу щыта хъы- сту щылажьэхэм ящыщ куэд а гъуэ-

Урысейр Къэбэрдейм зэрыгухьэрэ гукъыдэжымрэ къыпхуэмы уэтэн илъэс 400 щрикъум ирихьэл эу Идар хуэдизу лъагэт. «Мыхэр узот, къафэм Темрыкъуэ ипхъу Гуащэнэ и фэи гуащэ цІыкІу», - жиІэри, и анэшхуэм еплъыр щаухуэм, Шэру Соня и те-Соня къритат пхъуантэм къыдиха, плъэм ар тращіыкіыныр зэрыналмэсу зэщІэлыдэ тажыр, налкъут- мыщІэкІэ къэхъуа Іуэхукъым. Къэрагъэщіэрэщіа лэрыпсымрэ лым и къалащхьэм щыціэрыіуэ тхьэгъухэмрэ. Хэт ищІэрэ, вагъуэ цІу художникхэу Махтинымрэ Лислъэщ хъыджэбзыр хъуным и щ эдза- топадовымрэ куэдрэ хэплъа нэужь піэр а дакъикъэхэр арагъэнкіи адыгэ пщащэм и шыфэліыфэ псори хъунущ е художественнэ самодеяте- зыхэлъу къалъытар Соняти, абы льностым и республикэ зэпеуэ зде- къытеувы ауэ щытащ. Ар Ленинград кіуэкіым Кавказ Ищхъэрэм и пшы- (иджы Санкт-Петербург) ирагъэбланауэ нэхъыфІ дыдэхэм ящыщ Къа- гъэри, лъэпкъ фащэ зэхуэмыдэхэр шыргъэ КІурацэ Дзэлыкъуэ районым щыгъуу сурэт хьэлэмэт куэд трахат, къикіа хъыджэбз ціыкіур и теплъэкіи уеблэмэ езы сурэтыщіхэми шэрджэс и зэфіэкікіи адрейхэм куэдкіэ къа- пщащэм и дахагъэр я лэжьыгъэхэм

Творчествэм и ІэнатІэм щызэфІи-ПцІы зыхэмылъыжырщи, зи къэ- гъэкІа лэжьыгъэшхуэм папщІэ Шэру фэкІэ хьэлэмэтыщэм теухуауэ «Ды- Соня къратащ ГуащІэдэкІ Бэракъ гъэ къуэмыхьэж» усэр Къэшэж Иннэ Плъыжь орденыр, «Псэемыблэжу щІитха, зи дахагъэр Идар Темрыкъуэ зэрылажьэм папщІэ» юбилей медаипхъу Гуащэней и скульптурэ образ лыр, Къэбэрдей-Балъкъэр Республихъуа Шэру Соня гъуэгуанэ дахэ кэм и Правительствэм и ЩІыхь тхылъыр.

Шэру Соня зэи ягу ихункъым абы и маным ирихьэліэу икъукіэ ціэрыіуэ зэфіэкіым, іззагъэм дихьэхыу щыта-

КЪАНЩАУЭ Мэлычыпхъу.

• Гъэ еджэгъуэщІэ

Япэ уэзджынэ

Искож хьэблэм хиубыдэ курыт школ №25-м Тэтауэ щагъэлъэпТащ ЩТэныгъэхэм я махуэр. Сыхьэти 8-м щегъэжьауэ 11 пщіондэ екіуэкіа зэхыхьэм теплъэгъуэ дахэ куэд щагъэлъэгъуащ.

ĀР КЪЫЗЭІУИХАЩ пэщіэдзэ классхэм я завуч Лобановэ Ларисэ.
- Еджакіуэхэм щіэныгъэ нэс вгъуэтын, гъащіэм лъагъуэ дахэ щыхэфшын папщіэ зы егъэджакіуи ди къарум дыщысхыынукъым. Ди къэкіуэнур фэ цІыкІухэращ зэлъытар. Дыхуейщ фхудиІэ мурадыфІхэр къывэхъулІэну, - жи-Іащ абы.

Адэкіэ еджакіуэ нэхъыжьхэм япэу школым щіэтіысхьа сабий ціыкіухэр ягъэгушхуащ. Ахэр усэ къеджэнкіэ, къуажэхь къэщіэнкіэ зэпрагъэуащ, иужькіэ псоми тыгъэхэр хуащіащ. Зэхыхьэм къыщагъэлъэгъуащ лъэпкъ зэмылІзужьыгъуэхэм я къафэхэр, мамырыгъэм, зэныбжьэгъугъэм къыхуезыджэ теплъэгъуэхэр.

Мы гъэм пэщ одзэ классу 6 мы школым къищтащ. Класс къэск о я ыгъащ шар гъэпщахэр.

Зэхыхьэм и кІэухыу ахэр яутІыпщащ.

Япэ уэзджынэр сабийхэм къыхурагъэуа нэужь, ахэр классхэм щІашэри мамырыгъэм, щіэныгъэм и дерсхэм щіэсащ.

ЖЫЛОКЪУЭ Лусаннэ.

• Пресс-конференц

ГТО-м и дыщэ, дыжьын дамыгъэхэр къахь

<u>КъБР-м Спортымкіз и министер-</u> ящыщщ ди республикэм и гупри. <u>ствэм щызэхэтащ 1941 - 1945 гъэхэм</u> Прогарммэм хыхьащ спорт, е екіуэкіа Хэку зауэшхуэр Текіуэныгъэ инк в зэриухрэ илъэс 70 зэрырикъум теухуа «Лэжьыгъэмрэ зыхъумэжыныгъэмрэ сыхуэхьэзырщ» (ГТО) урысейпсо физкультурэ-спорт комплексым и япэ фестивалым хэта республикэм и ныбжьыщІэ гупыр зрагъэблэгъа пресс-конференц. <u>Ахэр зэхьэзэхуэм щагъуэта дэрэжэ-</u> гъуэмрэ гукъинэж ящыхъуахэмкІэ, я мурадхэмкіэ журналистхэм ядэ-

РЕСПУБЛИКЭМ спортымкіэ и министр Хъущт Аслъэнбэч фестивалым Къэбэрдей-Балъкъэрым и пщІэр щызыІэта ныбжьыщІэхэм ехъуэхъуащ, адэкІи нэхъри заужьмэ, сыт щыгъуи ціыхур зыпсыхь, къарууфіэ зыщІ спортым нэхъри дихьэхмэ зэригуапэр, ехъуліэныгъэщіэхэмкіэ зэращыгугъыр яжриІащ.

Фигу къэдгъэкІыжыщнщи, ГТО мардэхэр тыныр къыхалъхьэжащ щІэблэр нэхъ псыхьауэ къэтэджын, физкультурэм, спортым дегъэхьэхын мурадкіэ. Фестивалыр шыщхьэуіум и 23-29-хэм Белгород къалэм щекlуэкІащ. Зэпеуэм хэтащ Урысей Федерацэм и щІыналъэ 75-м я командэ 75-рэ, дэтхэнэми илъэс 11-15 зи ныбжь школакІуэу 8 къызэщиІубыдэу. Абыхэм

Прогарммэм хыхьащ спорт, егъэджэныгъэ, щэнхабзэ Іуэхугъуэхэр. Спорт Іыхьэм хиубыдащ ГТО комплексым хыхьэхэр: метр 60, 1500 (2000) къэжын, пневматикэ фоч гъэуэн, къару гимнастикэ, топ дзын, кІыхьагъкІэ

лъэн, псым есын, нэгъуэщІхэри. Фестивалым дыщэ дамыгъэхэр къыщахьащ Бахъсэненкэ къуажэм дэт курыт еджапІэ №3-м и еджакІуэ Пекъу Залинэрэ Прохладнэ къалэ округым хиубыдэ лицей №3-м и еджакіуэ Логвинов Егоррэ.

Адрей хъыджэбз, щалэ цыкіухэм ГТО-м къызэрыщыхэжанык ам и дыжьын дамыгъэхэр къыхуагъэфэщащ. Ахэр Бицу Темырлан (Шэрэдж куей, Аушыджэр къужэм дэт курыт еджапІэ), Бестаевэ Ликэ (Тэрч район, Плановскэ къуажэм дэт курыт еджапІэ №1), Милославская Александрэ (Прохладнэ къалэ округым и лицей №3), Дэдэхъу Темырлан (Бахъсэн куейм хыхьэ Бахъсэненкэ къуажэм дэт курыт еджапІэ №3), Къарэжь Эльбрус (Тэрч къалэм дэт курыт еджа-

пІэ №2). Зэіущіэ гуапэм и кізухым министр Хъущт Аслъэнбэч школакІуэ ныбжьыщІэхэм фэеплъ саугъэтхэр яри-

> УАРДЭ Женя. Сурэтыр ЛІыгъур Чэмал трихащ.

• Футбол

ШащІэ Беслэн рекордыщІэ егъэув

Къэбэрдей-Балъкъэрым футболымкіэ и чемпионатым и зи чэзу тіощірэ етіуанэ джэгугъуэм «Къэхъуным» и гъуащхьауэ Шащіэ Беслъэн топиті щыдигъэкіри, мы гъэм къызэрыхэжанык ар 57-м нигъэ-

АР КъБР-м щекіуэкі зэхьэзэхуэхэм зэи къыщымыхъуа іуэхугъуэщ. Абы ипэкіэ нэхъыбэ дыдэрэ гъуащхьауэхэр зы зэпеуэм къызэрыхэжаныкlар 55-рэт. А рекордри 2012 гъэм зыгъэувар Шащlэрат. Зэхьэзэхуэр иухыным иджыри джэгугъуи 8 къэнэжащ икІи Къэхъун щыщ зэхэтынущ.

щіалэм иджыри топ куэд зэрыдигъэкІынум шэч хэлъкъым.

Щэбэтымрэ

тхьэмахуэмрэ иужьу зэхэта джэгугъуэм зыпэмыплъа къэхуа-Апхуэдэу къым. «Къэхъун»-р Налшык икlа «Союз»-м бжыгъэшхуэкІэ текІуащ. «Автозапчасть»-р и стадионым хэпшІыкІыу щефІэкІащ Арщыдан и «Бедик»-м. Мызэ-мытІэу къызэрыхэдгъэщащи, текІуэныгъэр къэзыхьа а командитІращ мы

гъэм республикэм дыщэм щыщІэбэ

Зэхьэзэхуэм иужь дыдэ увыпІэр зыІыгъым аргуэру зихъуэжащ. Иджы а Іуэху мышхьэпэр «Спартак-Д»-м къылъысащ. Апхуэдэу къэхъуащ ар Псыгуэнсу къуажэм щэбэтым къыщыхагъащІэри. КІэух увыпІэр зыІыгъа «Шэджэм-2»-р «Бахъсэным» ефіэкІащ, ауэ иджыри жыжьэ нэсакъым. Абы пэгъунэгъущ Шэджэм и «Щтаучри». Аращи, зэныкъуэкъуныгъэм и гуащІэгъуэ дыдэщ.

АдэкІэ щыгъуазэ фыхуэтщІынщ Къэбэрдей-Балъкъэрым футболымкІэ и гуп нэхъыщхьэм хэт командэхэм иужьу ирагъэкІуэкІа джэгугъуэм кърикІуа бжыгъэхэм: «Псыгуэнсу» (Псыгуэнсу) - «Спартак-Д» (Налшык) -2:0, «**Щтауч**» (Шэджэм) - «**Къэбэр**дей» (Шэрэдж Ищхъэрэ) - 0:2, «Тэрч» (Тэрч) - «**Нарт**» (Нарткъа́лэ) - **4:3**, «**Ав**тозапчасть» (Бахъсэн) - «Бедик» (Аргудан) - 3:0, «Родник» (Псынэдахэ) - «Велес» (Къэрэгъэш) - 4:2, «Шэджэм-2» (Шэджэм Етіуанэ) - «Бахъ**сэн**» (Бахъсэн) - 4:3, «**Къэхъун**» (Къэхъун) - «Союз» (Налшык) - 4:0. «ЛогоВАЗ» (Бабугент) - «Кэнжэ» (Кэнжэ) зэlущlэр нэхъ иужьыlуэкlэ

ЖЫЛАСЭ Заурбэч.

Къэбэрдей-Балъкъэрым футболымкІэ и гуп нэхъыщхьэм зэхьэзэхуэр зэрыщекІуэкІыр						
Командэхэр	Дж.	Къ.	3.	ФІ.	T.	Ο.
1. «Къэхъун» 2. «Автозапчасть» 3. «ЛогоВАЗ» 4. «Союз» 5. «Тэрч» 6. «Кэнжэ» 7. «Бахъсэн» 8. «Нарт» 9. «Къэбэрдей» 10. «Велес» 11. «Родник» 12. «Бедик» 13. «Псыгуэнсу» 14. «Щтауч» 15. «Шэджэм-2» 16. «Спартак-Д»	22 22 21 22 22 21 22 22 22 22 22 22 22 2	19 18 15 13 10 9 9 9 7 8 8 7 7 6 6 6	33421321620213 21	0 1 2 7 11 9 11 12 9 12 14 13 14 13 14 15	95-17 97-27 74-32 63-39 54-63 52-54 37-60 54-57 47-60 50-84 58-84 36-50 33-52 40-65 35-67 37-51	60 57 49 41 31 30 29 28 27 26 24 23 22 21 20 19

• Джэрпэджэж

Фи фІэщ фымыщІ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Лэжьыгъэмкіэ, ціыхухэр Іэнатіэкіэ къызэгъэпэщынымрэ социальнэ дэІэпыкъуныгъэмкІэ и министерствэм жеlэ Whats App электрон гуэдзэм зэбгригъэххэр зэрымыпэжыр.

ИУЖЬ махуэхэм къалэдэсхэм зэхурагъэхь автор мыцІыхум къигупсыса хъыбарыр: «ФыкъэдаІуэ! Сабиищ, абы нэхърэ нэхъыбэ зиІэ адэ-анэ псоми папщіэ. Япэ классым вгъэкіуа яхэтмэ, социальнэу къыщхьэщыж іуэхущіапіэм тхылъкІэ зыхуэвгъазэ сом мин 14 къеІыфхын щхьэкІэ. ДыволъэІу гуп-гупурэ фызэхыхьэну. Гъуэгу махуэ утеувауэ, япэ класс хъуа еджакlуэ!»

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щызекІуэ хабзэхэм къыщыгъэлъэгъуакъым апхуэдэ ахъшэ ятыныр. Мы зэманым ирихьэл эу хъыбарыр зэрыпціыр щыжаlащ Липецк областым, Якутск, Алтай крайм, Петропавловск, Севастополь къалэхэм я управленэхэмрэ администрацэхэмрэ.

ТОКЪМАКЪ Мадинэ.

• Ди псэльэгъухэр

Пэжым и къарум къигъэхъуа лэжьыгъэ

Лондон щыпсэу адыгэ усакіуэ, тхакіуэ ціэрыіуэ, Урысей Федерацэм, Дуней псом я ТхакІуэхэм я зэгухьэныгъэхэм хэт, филологие щіэныгъэхэм я доктор, зэдзэкіакіуэ, журналист, продюсер, ЩІДАА-м и академик Бэлагъы Любэ зыхуэдгъэзащ и лэжьыгъэхэм, и ехъулІэныгъэхэм, иджыблагъэ къыдигъэкla «Уиндзор и уэшх щхъуафэхэр» усэ тхылъым тедгъэпсэлъыхьыну.

- Любэ, усэбзэкІэ птха «Гуащэнэ» роман-драмэм къытращіыкіа спектаклыр Лондон зэрыщагъзувар хуабжьу ехъулІзныгъэфІщ. Сытым ухуигъэушат Урысейм и пащтыхь Иван IV (Грозный) етІуанэ щхьэгъусэ хуэхъуа пащтыхь гуащэ, адыгэ пщащэ Гуащэнэ (Марие) и гъа-<u>щіэм, XVI ліэщіыгъуэм Москва къэралы-</u> гъуэмрэ къэбэрдеипщымрэ яку дэлъа зэху-<u>щытыкІэхэм утетхыхьыным?</u>

урысхэмрэ адыгэхэмрэ я зэпыщтэны щіэдзапіэ хуэхъуа Гуащэнэ сытетхыхьыну япэ дыдэу гупыж щысщІар Москва университетым сыщыщі эса зэманыращ. Си лъэпкъым и блэкіар, урыс къэралыгъуэм и тхыдэм хэпща хъуа адыгэ бзылъхугъэм къикІуа гъуэгуанэр зэзгъэщІэну, зыкъэслъыхъуэжыну, зыкъэзгъуэтыжыну, сызищІысыр зэзгъэщІэну сыщІэхъуэпсырт.

Итіанэ, еджапіэ сыздэкіуа Москва къалэр зыухуа Романовхэ, Старицкэхэ, бояр унагъуэшхуэхэм хуэдэу, абы Черкасскэхэм я Іыхьэ, я къару зэрыхэлъыр къэплъытэмэ, сэркІэ ар хамэ къалэтэкъым, атІэ си къалэжьт.

Гуащэнэ чристэн диныр къищта нэужь, митрополит Макарий зэрыжи эм тету псори игъэзащ эу щытащ, ауэ иужькіэ абы и зэран къекіыжащ, а диныр зыхимыщІыкІыу, къыгурымыІуэу щытауэ ятхыжащ. Дауэ хъуми, Іуэхум и пэжыпІэр, ар къызэрекІуэкІар дымышынэу жытІэн хуейщ. А пэжыр къэсхутэнырщ мы лэжьыгъэм иужь сыщІихьари. А пэжыр нобэ урысхэм я пащхьэм щыжызоІэ икІи абы ахэр игъэпудыркъым. Гуащэнэ и псэм гузэвэгъуэу, пудыныгъэу, бэлыхьу телъыр тесхынырщ илъэс 15-м щ игъук і э а темэм сыщІелэжьар. Урысейм и пащтыхь гуащэм и псэм и пэжым иІэ къарурщ мы лэжьыгъэр къэзыгъэхъуар.

- Поэмэм къыщыбгъэлъэгъуащ Гуащэнэ и гъащіэр къызэрекіуэкіам и пэжыр, и хьэл-

- Илъэс 15 фІэкІ мыхъу Гуащэнэ къалэнышхуэ къэрал унафэ - и пщэ къыдэхуауэ щытащ. Пащтыхь Иван Грознэмрэ Гуащэнэрэ я гъащ эр члисэм щІэса тхыдэтххэм (летописецхэм) зэрыхуейм хуэдэу ятхыжащ. Дауи, ахэр щыгъуазэтэкъым Гуащэнэ зыщІапІыкІа адыгэ хабзэми, абы и хьэл-щэнхэми, хэлъа гъэсэныгъэми.

СызэреплъымкІэ, а зэман жыжьэм - XVI лІэщІыгъуэм - абыхэм хуитыныгъэ яІащ а псом хамыщІыкІыну. Ауэ XIX лІэщІыгъуэм и тхыдэтххэр хуитакъым ар ямыщІэну, хуеящ армыхъумэ. ХХ ліэщіыгъуэмкіэ дызэіэбэкіыжмэ, дызэрыт XXI ліэщіыгъуэри хыхьэу, Гуащэнэ и гъащіэр тхыдэтххэм зэрыхуей лъэныкъуэмкІэ ди пащхьэ къралъхьэ.

дызэрыпэгэн, дызэрыгушхуэн хуейуэ къысщыхъу адыгэ бзылъхугъэм пцІы тралъхьауэ, ягъэпудауэ тхыдэм зэрыхэтыр зэрыщыуагъэр гукІи псэкІи зыхэсщІэрт. Пащтыхь гуащэм щІэныгъэ бгъэдэмылъу, гъэсэныгъэ имыІэу къагъэлъэгъуащ. Ар щІэныгъэ зиІэ, уэркъ хабзэм тету гъэсэныгъэ, хьэл-щэн дахэ зыхалъхьа адыгэ хъыджэбзу зэрыщытам теухуа пэжыр къэгъэнэІуэн зэрыхуейращ илъэс 15 си лэжьыгъэм

А илъэс 15-м архивым сыкъыщ Іэмык Іыу сыщ Іэсауэ аракъым, зэманым ипкъ иткІэ а лэжьыгъэр сухащ жысі у къэзмыутіыпщу къыдэзмыгъэкіауэ аращ, сыту жыпіэмэ си гум и деж щызэщіатэкъым ар иджыри. Пэжыр сыт жыпІэмэ, ар зэрыцІыхубз къабзэрщ, уэркъ хабзэкІэ зэрагъэсарш.

Гуащэнэ теухуауэ къэзгъэлъагъуэхэр зэрыпэжым и щыхьэт къэсхьыну къысхуэзыгъэув журналистхэм яжесlащ XVI лІэщІыгъуэм псэуа а бзылъхугъэр сцІыхуу щымытами, си тегъэщІапІэ нэхъыщхьэр сэри сызыщІапІыкІа уэркъ, адыгэ хабзэхэр абы зэрыхуэмыхъуэжынур, абыхэм ебакъуэу зэрымыпсэуфынур арат. Итlанэ члисэм щІэсахэм адыгэ, уэркъ хабзэхэм зыри хащІыкІа-

къым. Гуащэнэ хэлъа шыІэныгъэмрэ къарумрэ урыс тхыдэтххэм ящ энк э эмал и акъым. Ар уэркъ хабзэм зэрыхуагъэсам и щэхухэм ящыщ зыщ.

Гуащэнэ ищ Іэнк Іэмал и Іакъым Грозный Иван делэ уз къефыкlыу зэрыщытар. Абы щlэныгъэ бгъэдэмылъу аратэкъым. Ар цІыху акъылыбиблиотекэ ин иlэу къекlуэкlащ. гуапэт. Къищынэмыщауэ, композитору, макъамэ гъэщІэгъуэнхэр итхыу щытащ. ИужькІэ зэхагъэкІащ абы и акъылыр щ І эутхъуам и щхьэусыгъуэр. 1963 гъэм академик Герасимовым зы гуп и гъусэу пащтыхьхэм я хьэдэхэр къыщахыжри абыхэм я къупщхьэхэр зэрызэхэлъыр яджащ, яшхар, я лъагагъыр зыхуэдизыр къахутэн, я сурэтхэр ящІын папщІэ. Абы хыхьэу къахутащ Грозный Иван и Іэпкълъэпкъым джынасууэ (ртуть) цІыхур къызэлыным нэхърэ процент 50-кІэ, дзыгъуэгъалізу (мышьяк) процент 32-кіз нэхъыбэ зэрыхэлъыр. Иванрэ Гуащэнэрэ къащ эхъуа Василий мазищ къудей ягъэпсэуауэ аращ. Сабийм и къупщхьэми къыхахыжащ джынасурэ дзыгъуэгъалІэрэ. КъызэрыщІэкІамкІэ, арат сабийр сымаджэ щІэхъуари. А гыныр абыхэм тІэкІу-тІэкІуурэ ирагъэшхауэ щытащ. Гуащэни Иван и къуэшми я Іэпкълъэпкъхэм а гынхэр къыхахащ. Джынасум цІыхум и щхьэр зэтреху, делэ ещІ. Ар зрахьэліам япэщіыкіэ езым нэхъ насыпыфіэ щымы Тэу, дуней псор езым ейуэ къыщыхъуу и нэр къыщхьэрепхъуэ.

Пащтыхь Иван и щхьэр зэтрахуа нэужь, зэпымыууэ яукІыну къыщыхъуу хъуащ. Зи щхьэгъусэр къезыгъэлыну зи мурад Гуащэнэ а зэманым Иван чэнджэщ иритат адыгэ уэркъхэр къэзыхъумэу щыта зауэлІ гупым хуэдэ зэригъэпэщыну. Адыгэпщхэр езыхэр зэгуры уэртэкъым. Аращ хъумакІуэ гуэр къабгъэдэту щІыщытар. Ахэр зэгурыlуащ, самурайхэм я хабзэм ещхьу, яхъумэну зэувэлІар лІэуэ щытмэ, езыр ліакъуэр псэуныр емыкіушхуэу. Аращи, ар яхъумэу езыр лізуэ щытмэ, я быным я быныжхэм я тхыдэм къыхэнэт лІыгъэ, лІыхъужьыгъэ, напэ зэрахьауэ. Апхуэдизу хъумакІуэ пэжу щІыщытыр я быныр ягъэпуду тхыдэм къызэрыхэнэнурт. А щапхъэращ Гуащэнэ и адэм и хъумакІуэм хуэдэ зэригъэпэщыну щ Іыхуигъэлъэгъуар. Иван а дзэр адыгэ защізу зэримыгъэпэщыну къыщыжраіэм апхуэдэу ищ ащ ик и Черкасский Михаил абы и пашэу игъэуващ. Иван Грознэм и адэ Василий я музейм сыкІуэну си гугъэщ. Гуащэнэ и тхыдэм Ещанэм дэщІыгъуу нэхъапэІуэкІи адыгэхэр зауэу зэрыщытар архивым къыхэзгъуэтэжащ. Черкасскэ лакъуэр иджыри къзунэхуатэкъым абы щыгъуэ. Адыгэхэр щ агъэзауэр я л ыгъэрт, я зауэ зехьэкіэрт, зэрыіэкіуэлъакіуэр арат.

Иджырей языныкъуэ адыгэхэм я гугъэщ иджыпсту дызэрыт щытыкІэм дитауэ. Къэбэрдейр Урысейм дыщыкъуэува XVI лІэщІыгъуэм лъэпкъ лъэщу, къарууфізу, дубыд щіыналъэри

нэхъыбэу, мыхьэнэ зиlэу щытащ. Дэ къыт-хуащlам нэхърэ нэхъыбэ урысхэм яхуэтщlащ. Гуащэнэ урысхэм щахыхьа XVI лІэщІыгъуэм лъыкіэ благъэ дахуэхъуами, ліэщіыгъуипщі мэхъу абыхэм дакъызэрыдэгъуэгурыкіуэрэ.

Лондон, нэгъуэщі хамэ щіыпіэхэм илъэс зыбжанэкІэ ущыпсэуну къыпхуихуами, анэдэлъхубзэр ІэщІыб зэрумыщІар, ар уи псэм зэрыхэлъыр игъэнэІуащ «Сэ Тхьэ сызэрелъэ<u>Гур адыгэбзэщ» уи усэ тхылъым ...</u>

- Лондон сыщыщыпсэуа илъэсхэрщ «Сэ Тхьэ сызэрелъэlур адыгэбзэщ» усэ тхылъыр дунейм къыщытехьар. Дэнэ щІыпІэ сыщыпсэуми адыгагъэм, адыгэбзэм сызэремыпціыжам, абы пэіэщІэ сызэрыхуэмыхъуам и щыхьэтщ а тхылъыр. ФІэщхъуныгъэ зиІэ дэтхэнэ зыми хуэдэу, си анэдэлъхубзэмкІэ Тхьэм зыхуэзгъэзэныр сэркІэ куэд зэриуасэр зыхэсщіащ хамэ къэрал япэ дыдэу сыщыкІуам щыгъуэ.

Къэбгъэлъагъуэмэ, жагъуэ икІи хьэлэмэт сщыхъуат зи анэшхуэр адыгэ, ауэ абы и цІи и унэцІи зымыщІэ адыгэ бзылъхугъэ зэгуэр Америкэм сыщрихьэл ауэ зэрыщытар. Апхуэдэхэр нэгъуэщ І щІыпіэхэми щыіэу къыщіэкіынщ, ауэ сэ ахэр къызгуры Іуэркъым. Ухьэры пми утыркуми ар умыщіэну емыкіушхуэщ. Сыт хуэдэ лъэпкъым укъыхэкlами уи акъылым, уи напэм къызэритlасэу къыщlэкlынщ ар. Хэкум къыщалъхуахэм къытхалъхьэ гъэсэныгъэр нэгъуэщlщ. Ди тхыдэр, блэкІар тщІэныр ди къалэнхэм зэращыщыр зыхэтщІэу дыкъотэдж. Псом хуэмыдэу хамэ щІыпІэхэм щыпсэуну къызыхуихуэхэм ар зыхащіэ, зэрыадыгэр къагуроіуэ, я бзэр, я хабзэр зэрамыгъэкІуэдыжыным пылъщ.

- Иджыблагъэ къыдэбгъэкla «Уиндзор и уэшх щхъуафэхэр» уи тхылъыщІэм и гугъу уэз-

«Уиндзор и уэшх щхъуафэхэр» тхылъым щызэхуэхьэсащ иужьрей илъэсипщІым си Іэдакъэ къыщІэкІа усэхэр. Абы «Сэтэней» тхыгъэр зэрихуар умыгъэщ агъуэми хъунущ. Нобэ иджыри ар стхыну къысхуихуами апхуэдэ дыдэүт зэрыстхынур.

Илъэс 20-м нэблэгъауэ хамэ къэрал сыщопсэу. Илъэс къэсыхункІэ цІыхум и псэм зэрызиузэщіыр, и щіэныгъэм зэрыхэхъуэр къэплъытэмэ, гурыІуэгъуэщ а тхылъым ихуа си гупсысэхэр зыхуэдэр.

Тхылъыр урысыбзэкІи къыдэзгъэкІыну си мурадщ, ауэ усэхэр зэбдзэкІыну зэрымытыншым папщІэ сыпІащІэркъым. Ар иджыпсту хуэмурэ зэрадзэкі. Зэдзэкіакіуищым садолажьэ. Ахэр Иванов Евгений, Переяслов Николай, Вериясовэ Дарье сымэщ. Тхылъым Леонардэ да Винчи и псалъэщ эпиграф хуэсщар: «Лэжьыгъэр къыщыдэбгъэкІын хуейр хэбдзыжын къыщымынэжам и дежщ». А псалъэхэращ сызытетыр. Ар икІи пэжщ. Гъуазджэм лей хэзэгъэнукъым.

· Любэ, иджыпсту узэлэжьыр зэкlэ щэхуми, абы и кіапэлъапэхэр къытхузэіупхамэ ди

- Пэж дыдэу иджыпсту зи ужь сит лэжьыгъэм теухуа хъыбарыр иджыри хэlущІыІу сщІакъым. «Уэркъ пщащэ щІэпхъуэжар» зи фІэщыгъэцІэ киноращ зи ужь ситыр. Абы къыщызгъэлъэгъуэнур 90 гъэхэм Москва и мелуанырыбжэхэм я псэукІарщ. Си ліыхъужь нэхъыщхьэр мелуанырыбжэм ипхъу щхьэкІэ, и псэр тыншыркъым, загъэркъым. Апхуэдэу абы Англием и социальнэ Іуэху зэІумыбзхэми сыкъыщытеувыІэнущ. Къыхэгъэщыпхъэщ, Англием я социальнэ Іуэху зэІумыбзхэр къыщыпіэткіэ мылъкукіи сыткіи лъэщу къызэрыбдэІэпыкъур. А кинор тесхын щхьэкІэ сэ щІэгъэкъуэн хуабжьу сыхуэныкъуэщ.

Диаспорэ нэхъ ин дыдэу Англием щыІэр индусхэм ейращ. Абыхэм я хабзэр, я щэнхабзэр Европэм, Британием зэрыщахъумэжыным быдэу хущІокъу. Индус щІалэм иджырей зы урыс хъыджэбзым лъагъуныгъэ хузогъэщ1

Москва дэт «Ленком» «Таганка» театрхэм я актрисэхэм зэгурыlуэныгъэ есщіыліащ. Индусу джэгуну лыхъужь нэхъыщхьэр Индием къиквыну актёрщ. Си звукорежиссёрри операторри Британием щыщ, зи ІэщІагъэм фІыуэ хэзыщІыкІ щІалэщ. Режиссёрыр Къандур Мухьэдинщ. Сэ сы сценаристщ, сыпродюсерщ икіи сыетіуанэ режиссёрщ.

ЗэкІэ кином щыщу дакъикъэ 15 хуэдиз тесхыну аращ. Абы и сюжетым лъабжьэ хуэхъунур Іуэху зэlумыбзыр къызэрыхъуращ. Ар зэрызэфlахынур къэзгъэлъэгъуэнукъым. Европэм апхуэдэущ иджыпсту зэращІыр. Абы и мыхьэнэр ахъшэ, продюсер къешэлІэнырщ. Кинор дакъикъэ 90 хъунущ. 2016 гъэм накъыгъэм Канны щекІуэкІыну фестивалым ар сшэну си мурадщ. Сыхунэсмэ, мы гъэм ар Монакэ щызгъэлъэгъуэнуш.

КъыкІэлъыкІуэу Леонардэ да Винчи и анэм теухуа тхыдэ-романыр стхыну си мурадщ. Италием унэ цІыкІу къыщысщтэу Винчи къуажэ сыдэтіысхьэу сыдэсыну, абы я хьэуамкіэ сыбэуэну, хуэдэу абы сызэрихуэу иужь симыхьэмэ, селэжьыфынукъым икІи схуэтхынукъым. Ар псори Гуащэнэ къигъэувы ащ.

- Упсэу, Любэ, ди упщІэхэм жэуап къызэрептам папщіэ. Дяпэкіи ехъуліэныгъэфіхэр уијэну, лэжьыгъэщјэхэмкіэ дыбгъэгуфіэну ди гуапэщ.

Епсэлъар ТЕКІУЖЬ Заретэщ.

• Ди лъэпкъэгъухэр

Гугъэр я ЩІЗгъзкъузнщ

гур Хэкумкіэ къэпхъэр адыгэхэр иужьрей зэманым нэхъыбэ хъуащи, ущегъэгугъ. Иджыблагъэ «Адыгэ псалъэ» газетым ди хьэщІащ Тыркум и Бурсэ къалэм щыпсэу Гъурф Хъейри Хьэжысмел и къуэр.

- ТЫРКУМКІЭ сыкъыщыхъуами, адэкІэ дызу, анэкІэ зырызу шыпхъуитІрэ зы къуэшрэ (ар дунейм ехыжащ) ХэкумкІэ къыщызгъуэтыжащ. Къэрал зэхъуэкІыныгъэхэр къэмыхъу щІыкІэ, си адэр иджыри псэууэ, си шыпхъу нэхъыжьыр Тыркум накіуэри ди хьэщіат. Ди лъэп-къым щыщу япэ дыдэ зыгуэр щытлъэгъуар абы щыгъуэщ. Иужькіэ, Іуэхухэр нэхъ тынш хъужри, дызэкІэлъыкІуэ хъуащ. Сэ 1993 гъэм зы мазэ хуэдэкіэ сыщыіэну Къэбэрдей-Балъкъэрым сыкъэкІуауэ щытащ, 2006 гъэм къытезгъэзащ, иджы мы гъэм си щхьэгъусэмрэ си къуэ нэхъыщІэмрэ къыздэсшащ. Тыркум сэ бухгалтер ІэщІагъэмкІэ илъэс 25-кІэ сыщылэжьащ, мы зэманым пенсэм сыщысщ, ауэ зы илъэсипщі лъандэрэ тыкуэн къызэlусхауэ сату Іуэхум сыхэтщ. ХъыджэбзитІрэ зы щІалэрэ сиІэщ. Хъыджэбзхэр Тыркум и еджапІэ нэхъыщхьэхэм щоджэ, зыр инженер хъуну, адрейр сату Іуэхухэмкіэ Іэщіагъэліу къыщіэкіыну. Щіалэм и ныбжьыр илъэс 15 хъу къудейщ.

- Я анэдэлъхубзэр ящІэрэ абыхэм?

 Бзэм и Іуэхур тІэкІу нэхъ гугъущ. Сэ си щхьэгъусэр шэшэнщ. Ауэ и анэмрэ (Сосмакъхэ япхъущ) и анэшхуэмрэ (Мэкъейхэ) къэбэрдейщ. Абы къыхэкІыу адыгэбзэр абы къыгурыlуэрт, арщхьэкlэ ирипсэлъэфыртэкъым. Сэ адыгэбзэкІэ сыпсалъэми, абы къигъэсэбэпыфыр тыркубзэт. А псом кърикІуаращи, ди быным мащізу я анэдэлъхубзэр къагуроіуэ, ауэ дызэрыхуейм хуэдэу псэлъэфыркъым. Сипхъу нэхъыжьыр Налшык къэдгъакІуэри, илъэситІкІэ щыІати, абы нэхъыфІу бзэр къищтащ.

Анэр бзэмкІэ быным емыпсалъэмэ, быныр нэхъ къулейсыз мэхъу абы и лъэныкъуэкІэ. ГъэщІэгъуэнращи, си шхьэгъусэр иджы адыгэбзэм ирипсэлъэф хъуащ (мэдыхьэшх).

 Дауэ зыщывгъэпсэхурэ Налшык? Зэрыжыстауэ, си щхьэгъусэмрэ сэрэ щІалэр къыздэтшащи, уэрамым, дыздеблэгъам зыгуэр жаlамэ, сэ ар щlалэм тыркубзэкІэ хузызодзэкІ. Абы ар къигъэгубжьащ: «Сэ етІанэгъэ пщІондэ адыгэбзэр зэзмыгъащІэу хъунукъым», - къызжиlащ. Пэжыр жыпlэмэ, ар къыщlыздесшэжьар апхуэдэ гупсысэм ар езыр хуэкІуэным сыщыгугъырти аращ. Гугъу ехьми езэшми, езым къегъэщІэн хуейт бзэм и мыхьэнэр зыхуэдэр. ЖыпІэ къудейкІэ хъуркъым, цІыхум ебгъэлъагъун хуейщ а зэлэжьынум хэлъ фlагъыр зищІысыр. Бурсэ къалэм къэбэрдейхэмрэ адыгейхэмрэ щымащІэ дыдэщ, узыхэтми елъытащ бээм сыт хуэдизкіэ ухунэсынуми. Ауэ, Тхьэм и шыкуркІэ, лъэпкъ хабзэм, къафэм хащІыкІыу, хасэхэм екІуалІэу щытщ ди быныр.

- Бурсэ Адыгэ Хасэм зыхуигъэувыж къалэнхэр сыт хуэдэ? Пэлъэщрэ и лэ-

жьыгъэм?

- ДызэрыцІыкІурэ Адыгэ Хасэм дыкъыщыхъуащ икІи куэд абы къыдитащ. ФІыуэ узэІэбэкІыжмэ, Хасэ тхьэмадэу сэри илъэситІкІэ сылэжьауэ щытащи, абы и мыхьэнэм мащІзу сыщыгъуазэщ. Зэрыжысіауэ, Бурсэ къэбэрдейхэр щымащіэщ, еджэну, лэжьэну кіуэурэ закъуэт акъуэххэ абы къыщымынамэ. Аращи, я адыгагъэр, анэдэлъхубзэр а щыІэм нэхъ яІэщІоху, тырку лъэпкъым хошыпсыхьыж. Къэралым зыкъомрэ адыгэбзэкіэ псэлъэну хуит имыщіу зэман щы-Іащ. Абы щыгъуэм зи гур ехуэха хъуа адыгэхэм защІэгъэкъуэнырщ, къызэрысщыхъумкІэ, дэтхэнэ зыми ди лэжьыгъэ нэхъыщхьэр. Къайсэр къалэкІэ, къуажи 100-м нэблагъэ хъууэ, зэпэгъунэгъуу адыгэхэр щытІысауэ щытати, абыхэм нэгъуэщ Ілъэпкъ къахэмыхьэу я бзэр, хабзэр нэхъ яхъумэжыфащ. Ди жагъуэ дауэ хъуми, дэнэ лъэныкъуэкІи апхуэдэ-Абы къыхэкІыу Бурсэ Адыгэ Хасэри хущІокъу ди лъэпкъэгъухэм я

Зи лъэпкъ, зи къуэпс ялъагъуну зи гупсысэр адыгагъэм щІэрыщІэу къыхуигъэушыжыным.

 Ди лъэныкъуэкІэ щыІэ Гъурфхэм уапыщІа?

Хэкум сыкъэмыкІуэ щІыкІэ «Бжьамий» къэфакlуэ гупым хэту къэсцlыхуауэ щытащ Гъурф Борис и къуэ Артур. Ар гуфІэгъуэшхуэт абы щыгъуэм. Иужьым Къэбэрдей-Балъкъэрым сыкъакІуэу мазэ хуэдэкіэ сыщыщыіам, Гъурфхэ я нэхъыжь куэдым саlущlат, сепсэлъат. Аршхьэкіэ етіуанэрей гъуэгум куэдрэ сыкъыщызэтеувыІэ хъуатэкъыми, зэзгъэ-лъэгъуфар мащІэт. НэгъуэщІ лъэныкъуэкІэ уеплъмэ, Тхьэм сыхуэарэзыщ си Іыхьлы дыдэхэр, си шыпхъуитІыр къэзгъуэтыжащи.

Ди лъэпкъым Кавказ зауэ нэужьым дунеягъэкІэ жыхьэнмэр зыхищІат. Хэти и адэр, и дэлъхур псэуми имыщІэу, языныкъуэм я унагъуэр, лъэпкъыр щыІэж-щымыІэжым хамыщІыкІыу илъэс куэдкІэ лъэпкъыр гупсысэм хэтат. А гъуэгуанэ мытыншхэм теухуауэ си адэмрэ абы и ныбжьэгъухэмрэ гупу зэхэсу куэд къајуэтэжу сэ зэхэсхащ, я дэтхэнэ псалъэри си гум изубыдауэ сохъумэ. Хэт ищІэрэ, ахэр зэгуэр тхылъ хъужынкІи

- Иужьрейуэ укъыщыкІуам сытхэм нэхъ гу лъыпта?

- Япэ дыдэу Хэкум сыкъыщихьэжам лъэсу куэд къызэхэскІухьат, нэхъыбэ си нэгу щіэкімэ нэхъ сфіэфіу. 2006 гъэм а псом зэхъуэкІыныгъэхэр яГэу сыІуплъащ. Псом хуэмыдэу щІыналъэм и экономикэм зэрызиужьар си гуапэ хъуат. Нэхъапэм щіыналъэм и щыхьэрым зы тыкуэнышхуэ фіэкіа дэмытамэ, иджы уэрам къэс абыхэм уащы уш Іэрт. Сату Іуэхум и лъэныкъуэкІэ журтхэм ещхь дымыхъуауэ піэрэ, жыпіэу гурыщхъуэ voшl, а лэжьыгъэм фlыуэ дыхэгъуэзауэ гу лъызотэри...

Иджы Налшык адыгэбзэр нэхъ щызэхэпхыу къысщыхъуащ, «у-адыгэ?», жысіэу, къэслъыхъуэну къысхуихуакъым. Бурсэ щыпсэу ди лъэпкъэгъухэр мы лъэныкъуэхэмкІэ шыІа нэужь, «Адыгагъэр яІэтмэ, ар къэбэрдейхэращ», - жаlэу зэхэсхащ. А псалъэхэр ущІэгушхуэн щхьэусыгъуэщ. НыбжьыщІэ зэрышэхэми я бынхэм адыгэц эхэр ирату хуежьэжащи, къэкіуэнум фіыкіэ дыхуэплъэнщ.

- Хамэ къэралымкІэ абы и Іуэхур сыт <u>щыхуэдэ мы зэманым?</u>

Зэрыфщіэщи, нэхъ пасэм фіагъэщынутэкъым сабийм адыгэцІэ. АрщхьэкІэ, уи нэмыс нэхъ лъагэ ухъу, илъэс 23-м ит сипхъу нэхъыжьым Жансери фІезгъэщащ а зэманым. КъыкІэлъыкІуэ хъыджэбзым Сэтэней цІэр естащ. ЩІалэм БэркъукъукІэ доджэ. А цІэр дэфтэрым къысхуизытхэну цІыхубзыр япэщІыкІэ къызэупщІат: «ЩІалэр гугъу ехьынкъэ?!» - жиІэри. АршхьэкІэ сэ сызыхуейм сыхутекІакъым.

Дэ дышышІалэм хасэхэм укъышыфэу уалъэгъуа закъуэмэ: «Уэ зи Гуэху зепхуэр сыт?» - жаlэу уи ужь къихьэнкlэ хъунут, адыгагъэ зепхьэну тынштэкъым. Ауэ иджы псори нэхъ зэтеухуа хъуащ. Ди бынхэм хабзэ-нэмыскіэ дахуэсакъащ, ауэ бзэм дытеплъэкъукІащ.

<u>- Сытхэр ебгъэлъэгъуа япэу Хэкум</u> къэпша уи щхьэгъусэмрэ уи щ алэмрэ, щІыналъэр дауэ къащыхъуауэ жаІэрэ?

Нэхъ дахэ дыдэу диІэ щІыпІэхэр езгъэлъэгъуащ: Ivашхьэмахvэ. шхъуантІэхэр, Шэджэм псыкъелъэхэр, нэгъуэщІхэри. Налшык къалэ махуэ псом къыщыткіухьа нэужь, щіалэм жиіащ: «ИкІи щыхьэр цІыкІукъым икІи инкъым, ауэ мэз щхъуантІэм къиухъуреихьауэ хэтщ, дахэщ, уэрамхэр къабзэщ. ЕтІанэгъэ сэ езыр сэр-сэру, анэдэлъхубзэри зэзгъэщІауэ, къэскІухьынущ». Дынэсыжын фіэкіа піалъэ иіакъым, адыгэбзэ хьэрфхэр зригъэщІэну ар компьютерым бгъэдэтІысхьащ...

Зэрыжысіауэ, арат нэхъыбэу ар къыщІэсшар. Хэку зэриІэр, и лъэпкъэгъухэр зэрыпсэур - а псом гу лъитэн хуейт езым.

Епсэлъар БАГЪЭТЫР Луизэщ. Сурэтыр Къарей Элинэ трихащ.

ГущІагъщІэлъхэр

ЩыІэщ дакъикъэ, илъэс псо и уасэу

Тхьэ щыlэу зэрыжаlэрэ Абы и шыlэныгъэм шэч къытезыхьэхэри къогъуэгурыкіуэ. Лъэныкъуитіри къайгъэншэу дунейм зэрытегъэтынут, абыхэм я зэхуакум фейдэ хэхыпІэ къыщызыльыхъуэ закъуэтІакъуэхэр мыхъуамэ.

Гу къуэпсым пыкІэзызыхь пшыналъэ дахащэм содаїуэ. Седаіуэурэ, согупсыс: сыту дытхьэмыщкіэ дэ, цыхухэр. А пшыналъэм иджыпсту си нэгу къыщ/игъэува дунейм сэ зэи, зэи, зэи сытехьэфынукъым... ГъащТэр нэр игъэлажьэу фагъуэщ. Псэр ибэмпіыхьу къызэрыгуэкіщ. Гур къритхъунщіыкіыу пхъашэщ. Тхьэкіумэр икудэу хущхьэ макъ зэфэзэщщ. ГъащІэр - илъэс мин бжыгъэкІэрэ зэхалъхьа курыбэщ. Зэхэзылъхьари щіызэхалъхьари къахуэмыщіэж курыбэ зэкіуэкіащ. Абы дэ ди псори, псори хофыхь... ди хъуэпсапІэхэм къищынэмыщіа... Хъуэпсапіэхэр тхъурымбэ напіэурэ уафэм докlуей. Докlуейри, а дэ зызыхуэтшийуэ зэи дызылъэмы ос дунейм зыхаунащо.

ЩыІэщ дакъикъэ, илъэс псо и уасэу. ГуфІэгъуэрэ щІалэгъуэкІэ гъэнщІауэ. Дыгъэпсрэ насыпкІэ кудауэ... апхуэдэ дакъикъэ зыбжанэщ езыр мы гъащІэр зэрыхъур. Адрейр - куэнсапіэщ. Налкъут хьэдзэ ціыкіухэр щіэзыхъума куэнсапІэ самэшхуэщ.

КъызэригъэщІрэ цІыхур и къэкІуэнум щІэхъуэпсу, фіыуэ щыіэмкіэ щыгугъыу, и гугъапіэ псори абы щызэщіэн къыфіэщіурэ йокіуэкі. Иджы аракъым. Иджы цІыхур хуэпабгъэркъым къэкІуэнум. КъыфІэбгъэкІмэ, ар абы щымэхъашэу, шышынэу къыпшохъу... Насып диІэщи, щымыхъужми, иджы мыр жытІэну дыхуитщ: «Тхьэм гущІэгъу къытхуищІ!»

ЦІыхур цІыху зэрыхъу лъандэрэ Іэщым нэхъри зыкъыщхьэщигъэкІыным хущІэкъу зэпытурэ къокІуэкІ. Ауэ гъащіэм къыдиіыгъыркъым ар ціыхум. Гъащіэм дежкІэ зи бзэ мыпсалъэр нэхъ фейдэуэ къыщІэкІынущ, а гупсысэурэ псалъэм нэхърэ. И щ агъуэхэр хуигъэщ агъуэ къудей мыхъуу, и дагъуэхэри гъащІэм езыгъэлъагъужыфым нэхърэ... гъащІэм щытепщэхэм насып яІэщи, зи бзэ мыпсалъэхэм ещхь цІыхухэр мащІэкъым Нэхъ пэжыр жыпІэнумэ, - куэдыкІейщ.

Іэдэж ящіа усакіуэр яугущхъуа хакіуэм ещхьщ. Ухуеймэ, мы дуней фіыгъуэм лъакъуащхьэкіэ хэгъэувэ, апхуэдэм и нэм зэи хъуэпскі къыщіыхьэжынукъым

Жэнэтым щыгугъыу псэум и насыпщи, жыхьэнмэм пэплъэри насыпыншэ дыдэу убж хъунукъым. Насыпыншэ хъурейуэ къэлъытэн хуейр адэкіэ зыри здэщымыіэ шынагъуэм хэплъэ зэпыту псэурщ. Зыри. Зыри. Зы-ри...

ЛІэныгъэр а къызэрытщыхъум хуэдэу шынагъуэ?. Хьэмэ?.. Я нэхъ еджагъэшхуэ дыдэми абы теухуауэ къыбжи і эфынур мащі эщ. Псэ ункі і фіахэм яхъумэ жэуапым елъытауэ - зырикІщ.

ІУТІЫЖ Борис.

• Псалъэжьхэр

Уи гъунэгъу умыуб

- #Анэр нэщи, адэр лъэпкъщ.
- ☀Гуащэм и хабзэр нысэм и бзыпхъэщ.
- #Зи имыгъуэ хьэщІэр гуихщ. **☀**Махуаем бгъуэтыжыр ныбжьэгъущи.
- адрейхэр Іэпэгъущ. ☀Узыгъэблагъэ гъэблагъэжи, узыгъэбий гъэбииж.
- ₩Уи гъунэгъу умыуб, уи благъэщ и ущымытхъу.
- Уи щіалэ зэрыбгъасэщ, уилі зэресащ.
- **☀УнэгуащэфІ гъэтІылъыгъэншэ хъуркъым.**

Гумрэ псэмрэ

Гум иІэжщ езым и гъащІэ, Щемыщхь къохъур ар ууейм. Къыпхыхьа пфІэщІыжми псэщІэ, БдэмыгуфІэ ар щыхуейм. Гум и Іуэхур тыншц - ар щхьэхуэщ. Хьэуэ, тыншкъым, ар гугъу йохь. ДаІуэт, гум жеІэ: «Сызахуэщ». Псэм жиІэр нэгъуэщІ гуэрщ. Псэм жеІэ: «Сэращ гугъу ехьыр, Захуэри сэращ, уэ угущ. СыпщІэмыхьэу къыбожыхьыр, Сызытеплъэр уи гъуэгущ». «АтІэ, - жеІэ гум щэху дыдэу, -СыкъэувыІэу сыщытын?» «Хьэуэ, - жи, псэм имыдэ, -Дызэгъусэу къэткІухьынщ».

Си къуэ Заур хузотх «Ар сэ здэркъэ, ныбжьэгъу пэж? -Дызэгъусэмэ нэхъыфІщ». «Ныбжьэгъу пэжкІэ укъызоджэ, ПщІэм и ныкъуэри сфІэмыфІ». Псэр мэхъущІэ, губжьа хуэдэщ. Гур мэубзэ - тэмакък Іыхьщ: «Зыплъыхьыпэт, фІыр нэхъыбэщ, СфІэфІыр лъагэ хъумщ уи щІыхь». Псэм «щІыхь» псальэр щызэхихым. Гум нэщхъыфІэу хуеплъэкІащ. «Схъумэфыну пІэрэ щІыхьыр? -Дзыхь щысхуищІкІэ згъэпэжынщ». Сыхуейщ, си къуэ, уэ уиІэну Гурэ псэрэ упсэуху! А тІум жаІэр щызэтехуэу, КъэбгъэщІэну гъащІэ кІыхь!

УНЭЖ (ХЬЭЩХЪУЭЖЬ) Зое. **○**

Псом нэхърэ нэхъ лъапІэр

Къуэр пщэдей хуэдэм зауэ мыгъуэжьым кіуэрти, хьэблэри іыхьлыри зэхуэсауэ хьэдагъэ джэгу тlэкlу хуащІыжырт.

мэ, жызоlэри си кlуэцlыкlыщlэр къреlуэнкуещІ... Адэр жьантІэм къыдэсщ, абы и нигіыр плъыжьщ, гупсысэ хьэлъэмрэ куумрэ жахэт... ар зэрыхэтыр нэрылъагъущ... «Лыхъужьу хэкІуэдащ...» Нобэ махуэ 21-рэ мэхъу а псаидехьцый ахыдеждыгы ахыдеждыгы депмыстындег дехеустуюргу сет. адэм къызэрыхуахьрэ. Абы зэкІэ зыри хащІыкІыркъым фызабэ гъащІэр зытепсыхьа нысэми, анэми, пщэдей гъуэгу техьэ мы нэ- Іэтакъым аргуэру. «Си щІалэ, си сабий хъыщІэми. Иужьым адэм и щхьэ къэІэти, закъуэ! Услъагъужыну мыгъуэу пІэрэ?» и Іэ ижь къыдэхьеи зы ещІри, ткІийуэ, ауэ мыпіащізу, хуэму жеіз: «Уи напэр хъумэ. Ар шэу, мамэ, узыншэ дыдэу», - жиізжат пхъумэмэ, уи щхьэри, адэжь щІыналъэри, лъэпкъри дыкъэпхъумащ. Хуэсакъ напэм.

Аращ псом нэхърэ нэхъ лъапіэр, си щіалэ!» Ар жиlэри, и псалъэр зэриухар къыуигъащІэу, адэм лъэныкъуэкІэ зригъэщІ хуэдэу ищІат. Къуэм и щхьэр здищІым, нэплъэгъуэ гуапэ зэм адэм, зэми анэм яридзурэ, жеlэ: «Си псэр хэтыху уи псалъэр сэркіэ псалъэщ, ди адэ. Умыгузавэ, мамэ. ар ист унэ лъэгум. Псори тэмэм хъужынщ. Фызыхуэсакъыж.

• ЖыІэгъуэхэр

УщІалэху

уделэр

Іуэхутэкъым

♦Тыгъэ къуатам и уасэра-

къым гуапэр, ар къызыб-

гъэдэкіым и гулъытэрщ.

♦Ущыуэнур апхуэдэу бэ-

лыхьышхуэкъым, пхузэ-

мыхъуэкІыжын щыуагъэ

♦ГъащІэр зэи пІащІэр-

къым, ціыхухэрщ піащіэ-

♦Щхьэзакъуэ хуитыны-

гъэм хущІэмыкъу цІыху

♦УщІалэху уделэр Іуэху-

♦Лэжьыгъэ гуэр умыгъэ-

защІзу мы дунейм уте-

♦Сыт хуэдиз бзэ пщІэми

мыхьэнэ иІэнукъым, уи

◆Акъылыншэр сытым де-

гъур, абы нэхъ тэмэм

♦Зауэми, мафІэми, псы-

ми гущіэгъу жыхуаіэр

ящІэркъым, запэщІумы-

♦Тхьэмыщкіэм и тхьэу-

сыхафэр бейм фізды-

♦Гуапагъэу хуэпщІам нэ-

хърэ нэхъыбэж гуауэ

уи ныбжьэгъухэми уи

хэлъэрейми, фызыр лІым

пэщіэуэрейми - тіум щы-

гъуи унагъуэкъутэрэ бын

♦Зи быныр зыгъэсэфа

адэ-анэри абы я шІэблэри

гъащіэм и іэфіым зэи

♦Нэхъыжь псори тхьэ-

мадэу ягъэтІысыркъым.

МакъыщІэ

Іыхьлыхэми къахокі.

гъахуэмэ нэхъыфіщ.

адэкІи къыпу-

шІ́эгу-

къыфіощіри

къозыщІэжыф

фызым жьэ-

КІУРАШЫН Алий.

піэщіэмыкіамэ.

гъуэр зытелъыр.

тыныр гугъуехьщ.

ээр умышІэжмэ

жи нэмысыншэщ.

♦Гъуэгумыгъуэ

къытепшыжыну

щымыІэу

хьэшхэнщ.

зашІэч

♦ЛІыр

гъэкІуэдрэщ.

щыщІэнукъым.

аращ.

щыІэкъым.

къым,

мыщэмэ.

Тхьэм жиІэмэ, дызэрылъагъужынщ». Аргуэру зызэрашэкі анэмрэ къуэмрэ. ЗэтолъэщІыхь. Анэм и напэ псыгъуэ

къамылыфэм, дахагъэмрэ къабзагъэмрэ «Уи щхьэр хъумэ, си щІалэ. Азалыхьталэм я лъэужьыр иджыри зытеплъагъуэм, ауэ уузыншэрэ бэјутіэіуншэу укъысхуихьыж, - зэлъа мащіэхэр щызэпридзам, напіэдэхьежи анэм, нэмыс хэлъу адэм и пащхьэм ит игъуэ къэс нэпс пащэхэр къытелъалъэрт, къуэм зришэкІыурэ. - Зэрыкъэралу Ялыхь итІанэ ахэр и пщэм дэткІуэрт. «Умыгъ, гущІэгъу къытхуэщІ... ЩІалэ нэхыжыыр кхъыІэ, мамэ», - мэлъаІуэ къуэр. Ар жиІэ зыхэт мафІэм ухохьэ. Фызмылъагъуж хъу- щхьэкІэ, езыри къызэфІэзэрыхьащ анэм и гур зэрыкъутэм щхьэкІи, и макъыр фІотІыкі». Анэр къыпыгъыкіыурэ, къуэм то- кіэзыз, кіантіэ фіохъу. Иужьым ныбжьэпъэщіыхь, и щхьэми и напэми іэ делъэ, ба гъуиті-щы къыщіыхьэщ, къуэр щіашыжри, жьыри щІэри хьэдагъэ джэгум зэдыхэты-

> Пщэдджыжь пасэ дыдэу, дыгъэр къыщІэмыкІауэ, ауэ уафэ джабэри абы къылъыпсыфэти, дунейр нэщхъыдзэрэ къепэзэзэхыу, къуэр гъуэгу техьат. Анэм зыхуэжиlэрт абы гуlэурэ, зэкуэфауэурэ. «Узынкъуэм иужьу, анэм гуапэ дыдэу зришэкІы-

> ...Къуэр щежьэм абы къыкІэлъыщІэкІахэм яхэттэкъым адэр. И Іупэр игъэпІэжьажьэурэ духьэ къибжу, джэш хужь пащэ хъурейм ещхь нэмэзщыгъэр, иджы плъыжьыфэу узыІуплъэр, и Іэпхъуамбэшхуэ джэдыкІэмкІэ игъажэрэ зырызыххэу и ІэкІуэцІым ибзахэу,

> > ГЪЭУНЭ Борис.

• ГушыІэ

Пщам и уасэр **КЪЫЗЭТЫЖ**

Хъуэжэ я къуажэ шырыкъущІэм елъэІуащ шырыкъуит хуищ ыну. Уасэмкіэ, хьэзыр щыхъуну палъэмкІэ зэгурыІуэри, а тІур зэбгъэдэкіыжащ.

Абы иужькІэ зэманыфІ дэкіауэ, зэрызэгурыіуа піа-Хъуэжэ шырыкъу-

щІэм и деж кІуащ. Зыкъиплъыхьри, щІэкІуар и нэм къыфІэнакъым.

къыфіэнакъым.
- Дэнэ щыіэ си шырыкъуитіыр? - къэгубжьауэ еупщіащ ар шырыкъущіэм.
- Зэдухыліа піалъэм укъыщымыкіуэм, хуеиж хъункъым жысіэри, сщэжащ, - къыпидзыжащ абы шырыкъмитам

къущ!эм.
- Хъарзынэщ. Абы щы-гъуэм пщам и уасэр къызэтыжи, дызэгуры уэжащ, - пидзыжащ абы Хъуэжэ. , зэрызэгурыlуа пlа- ахъшэр зэрыримытар имы-зэрыблэкlрэ куэд щlэжу фэ зытригъауэри. Хъуэжэ шырыкъу- ПЩЫБИЙ Сулътlан.

КъБР-м и Къэралыгъуэр, Налшык къалэм и махуэр щагъэлъапІэм республикэм и Іуэхущіапіэ куэдым я зэфіэкіхэр утыку кърахьащ. Апхуэдэу Хьэтіэхъущокъўэм и жыг хадэм щекІуэкІа гъэлъэгъуэныгъэм я зэфІэкІ цІыхухэм я пащхьэ къыщрахьащ Къэзанокъуэ Жэбагъы и цІэр зезыхьэ Сабийхэм я эстетикэ гъэсэныгъэмкІэ центрым и лэжьак Іуэхэми. Тхьэкъуахъуэ Анжелэ а махуэм къызэхуэсахэм яригъэлъэгъуащ лъэпкъ фащэкіэ хуэпауэ ищі гуащэхэр.

щіэзытіыкі,

ткіэрымыкі.

зыгъатхъэ,

MPILPININ.

зи щхьэр уадэ.

Сурэтыр Къарей Элинэ трихащ.

• Къуажэхьхэр

Зи лъэіуэным кіэ имыіэ

Зи фэр телъу ягъавэ, Фэр темылъу ягъажьэ.

Зи унэр зыкъутэу Дунейм къытехутэ

Сыт ептами лъајуэ,

Зи лъэјуэным кіэ имыіэ.

Ди гуэн лъабжьэр

жэуапхэр:

∏3PILPY3. ЖЭМ. Джэдыкіэ. Джэджьей. Джэду.

Зэхэзылъхьар ЩОДЖЭН Леонидщ.

Сыт дымыщІэми

Шхалъэ иным дэпкіэж.

Унагъуэшхуэр

и цІыхубэ тхакІуэхэщ. 40.

Іэщым хузэхащіэ lyc. **41**.

Студент емыджэфым гу-

Псалъэзэблэдз

- КІыщокъуэ Алим и усэ умыукІытэрэ?»

Дунейр ... къызэрыхъуу, са- кlyy щытам зэреджэ. **19**.

ЕкІуэкІыу: 5. «СыкІуэнт зыпымыт, нэхъыжь закъуэ- Налшык щыІэ утыкушхуэм нэхъ псынщіэу схузэфіэ- тіакъуэхэм нэмыщі, ди зэ- щекіуэкі хабзэщ). 24. Жыг кіым, мычэму си шыр со-гъэльэхъу, ... , уэ фіыкіэ уигу сыкъэкіым, си гъуэгу мастэ 17. «Алыхьым и ... хъуэ хуэдэхэм япэкіэ щыіа кlыхь хъуну къызэхъуэхъу» уихьэжынукъэ уэ, сыту lэщэ. Ноби кlуэдыжакъым - ефэн- - абыкІэ спорт зэхьэзэхүэ ціэрыіуэм щыщщ. 6. Чейм дыр йохъурджауэ мус- ирагъэкіуэкі. 31. Совет Сои «бгырыпх». 7. Языныкъуэ лъымэныгъэ лъэпкъ зыди- юзым и ЛІыхъужь Мэсей

пхъэщхьэмыщхьэхэм я кум мылъагъу и къуажэгъум. Аслъэнджэрий и сабиигъуэилъщ. 9. ... - щатэу ліыжьыр 18. Щхьэусыгъуэ гуэркіэ щіалэгъуэр щихьа къуажэ. щысщ, мэщхьэукъуэри. 10. жылэм дэкlыу зызыгьэпщ- 32. Нэщі зыіыгьам ехъуэхъу хабзэщ: « ... Тхьэм ищІ». бийхэр уэрамым къыдэужь- Пхъэщхьэмыщхьэ гуащ з 33. Мэлыц щабэ, щак І уапгъащ. 11. Зауэ зэманым ціыкіу. 22. Шатэ е тхъуціынэ хъэ. 35. Адыгэхэм я пасэрей пощтзехьэу къагъэсэбэпу гъэвэжам я дагъэ. 23. Па- зэхуэсым зэреджэ. 37. ... щыта къуалэбзу. 12. Шко- лъэ-палъэкіэрэ зэхыхьэ бесын. 39. Зэіыхьлы гъунэлым щадж предмет. 14. бэзэр (щэбэт, тхьэмахуэ ма- гъуу адыгэ тхакіуиті - тіу-Лъэгупс мыхъумэ, лъапэ хуэхэм Абхъазым и цІэкІэ ри Къэбэрдей-Балъкъэрым

22.

40

43

шыlэу зэреджэ цlэ е lэщ цlыкlу. 42. Хъумпlэцlэдж lyaщхьэ. 43. Цlыхухъуцlэ е Йщыгъуэш Юрэ игъэзащIэ гушыІэ уэрэд. Къехыу: 1. Игъуэ нэмы су дунейм къытехьа сабий. 2. МахуэцІэ. 3. Адыгэр

зэрызауэу щыта Іэщэ. 4. Дыщэр ... хуэныкъуэкъым. Зи цыр цІу шы къарэ. 13. Урысей Федерацэм и цІыхубэ художник ... Герман. **14**. «Уэзы ...» - нащіэ Бэчмырзэ и псалъэхэр зыщІэлъ адыгэ уэрэдыжь. 15. Шы кіуэкіэ, ущ хуабжь. 16. Адыгэ бзылъхугъэ уэрэджыlакіуэ, цІыхубэ артисткэ. **20**. Къуацэ-чыцэ. 21. ЩІэжьей е джэду ... 25. Гъунэгъухэм яйм хэмыгъуэщэн щхьэкІэ, джэдкъазым традзэ дамыгъэ. 26. Іуэху зыщІэм жраІэ хабзэщ «... апщий!». **27**. ИгъэзэщІэн хуейуэ цІыхум и пщэ дилъхьэж къалэн. 28. Щоджэнціыкіу Алий и ціэр зезыхьэ къэбэрдей къэрал драмэ театрым и джэгуа-кіуэ, РСФСР-м щіыхь зиіэ и артист. 29. ЕгъэджакІуэм къигъэсэбэп сэху тыкъыр. 34. Адыгэ хьэгъуэлІыгъуэм фочыр зытраунащІзу щыта унэм и Іыхьэ. 36. Дзэлыкъуэ шіыналъэмкіэ шыіэ къуажэшхуэ. 37. Уэшх, уэс зыщІэт жьапщэшхуэ. 38. Адыгэ шхыныгъуэ, джэдыкІэрыпщ. Зэхэзылъхьар

МЫЗ Ахьмэдщ.

ШыщхьэуІум и 29-м ди газетым тета псалъэзэблэдзым и жэуапхэр:

Екіуэкіыу: **5**. Къа-шыргъэ. **7**. Мэунэри. **10**. КІыргъ. **11**. Налкъут. **12**. Пагэ. **13**. Къузгъун. **15**. Тхьэм. **19**. Гъуэз. **20**. Гъуаплъэ. **21**. Дыху. **22**. Бжей. **24**. Шатэ. **29**. Даур. **30**. Бырыб. **32**. Пхъэр. **33**. ШыкъумцІий. 34. Зэрэгъыж

Къехыу: 1. Къыргъыз. 2. Бгъэн. **3**. Шэнт. **4**. Гъунапкъэ. 6. Амыщ. 8. Ригэ 9. Блэ. **14**. Нэгъуей. **15**. Тхьэгъуш. 16. Кугъуэ. **17**. Гъупщ. **18**. Шхуэ. **23**. Жэрумэ. **25**. Тепщэч. **26**. Къады. **27**. Къурэ. 28. Хьэсы. 30. Бзий. 31

• Фэ фщІэрэ?

Псалъэхэм МЫХЬЭНЭР

Къущхьэхъуежьэ ма-**Пэжьыгъэм** иращІэкІ хабзэщ. Япэм щыгъуэ Іэщыр гъэмахуэ хъупіэхэм ирагъэжьэным и пэ къихуэу махъсымэ ящІырт, шхын ягъэхьэзырти. Іэшыхъуэ нэхъыжьхэр ягъэхъуахъуэрт. Гъуэгуанэ махуэ техьэну щыхъуа-хъуэ апхуэдэ гуфІэгъуэм къыщаІэт фадэм «къумахъсымэкІэ́» щхьэхъу

еджэрт Кхъащхьэ шыфІэдзапіэ. Адыгэхэм яхэлъа хабзэм епха терминщ. Пасэм щыгъуэ адыгэпщхэм, уэркъхэм ящыщу лІар, цІыхухэм нэхъ гу лъатэн щхьэкіэ, Іуащхьэ лъапэхэм, губгъуэхэм деж щыщіа лъхьэрти, сын щыхуагъэувыжырт. Сыным пэмыжыжьэуи шы фІэдзапіэ хатіэрт, и шым къепсыхыу кхъэм дыуэ гъуэгурыкӀуэм трищІэ хъун хуэдэу. Апхуэдэм «кхъащхьэ шыфІэдза-

піэкіэ» еджэрт. Кхъэдэкі. Нэщхъеягъуэм епхауэ лІам кІэлъызэрахьэ дин хаб-зэщ. Дунейм ехыжа ціыхур зыщіалъхьа кхъэм духьэшыхэм ящыщ кіуэурэ. абы и кхъащхьэм деж КъурІэн къыщеджэ хабзэщ. Аращ «кхъэдэкI» жыхуаІэр.

КхъуейплъыжькІэры**щіэ**. Гуфіэгъуэм ехьэліа адыгэ хабзэщ. Унагъуэм щіалэ ціыкіу къыхэхъуаблагъэ-Іыхьлыхэр кърагъэблагъэрти, тхьэ-лъэlу ящІырт. Мыпхуэдэут ар зэрекіуэкіыр: шэ дагъэ егъэфауэ фэ кІапсэ къызэлэлэх пхъэ зэфІэбдза лъагэм кхъуей гъэгъуа кІэращІэрт. Абы дэпщеинымкІэ ныбжьыщІэхэр зэпрагъауэрт, я зэфІэкІыр ирагъэгъэу-нэхуу, бгыкъум нэсу кхъуейм едзэкъам и ІэкІуэлъакІуагъэм папщІэ хьэпшып цІыкІуфэкІухэр иратырт, псалъэм папщіэ, бэльтоку, чысэ, гъуджэ, шы Іэпслъэпсым щыщ, дыху, нэгъуэщІхэри.

Хабзэр къежьэжауэ нобэ ящІу урохьэлІэ. Лэгъунэ. Унагъуэм

исхэм, цыхухэм яку къыдэхъуэ хабзэм епха псалъэщ. Пасэ зэманым щегъэжьауэ адыгэ унагъуэхэм зи къэшэгъуэ щіалэм пэш щхьэхуэ хуагъэхьэзыру, ар унэлъащІэкІи, нэгъуэщІ зыхуейзыхуэфІхэмкІи къызэрагъэпэщу къогъуэгурыкіуэ. Зэрыша ныбжыыщІэхэр а пэшым шыпсэу хабзэш езым я унэ яухуэжу унагъуэ щхьэхуэу тІысыжыху. Щалэ зи къэшэгъуэм

лэгъунэ пеп енустеп нысащіэр абы щіэшэныр ноби хабзэу къокіуэкі.

ДУМЭН Хьэсэн.

Редактор нэхъыщхьэ ХЬЭФІЫЦІЭ Мухьэмэд

Редколлегием хэтхэр

Жыласэ Заурбэч (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), ЖьэкІэмыхъу Маринэ (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), Ширдий Маринэ (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), Гъурыжь Мадинэ (жэуап зыхь секретарь), Къардэн Маритэ, НэщІэпыджэ Замирэ, Хьэжыкъарэ Алик, ЩхьэщэмыщІ Изэ.

Езыгъэтхахэр «Адыгэ псалъэ КъБР-м газетыр и Парламентымрэ Правительствэмрэ ирагъэтхащ (учредителхэр).

КъыдэзыгъэкІхэмрэ редакцэмрэ я хэщІапІэр 360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 5

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэхэм - 42-63-64, 47-31-54, 47-33-23; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

42

23

32

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкІэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ ІуэхухэмкІэ - 42-22-86; къуажэ гъащІэмрэ экономикэмкІэ - 42-57-59; щэнхабзэмкІэ - 42-75-36; обозревателхэм - 42-22-89; хабзэхъумэ ІуэхущІапІэхэм ядэлэжьэнымкІэ - 42-60-53; хъыбарыщІэхэмкІэ, спортымрэ письмохэмкІэ - 42-22-88; егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ - 47-32-15; зэдзэкІакІуэхэм -42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; бухгалтерием - 47-31-69; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер ІуэхущІапІэм -42-26-41; сурэттехым - 42-75-78.

Теддзэ тхыгъэхэм къыщыхьа бжыгъэхэм, къыщаІэта Іуэхугъуэхэм я пэжагъымкІэ ахэр зытхахэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху еплъыкІэр зэтехуэ зэпыту шыткъым

Газетыр Іэ тезыдзахэм яхуэхьыныр и пщэ дэлъщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщІэныгъэхэмкІэ и управленэм. Тел.: 76-01-28, 76-01-10

Газетыр 1994 гъэм мэкъуауэгъуэм и 14-м Печатым и хуитыныгъэр хъумэнымкІэ Къэбэрдей-Балъкъэр щІыналъэ ІуэхущІапІэм №Н-0065-м щІэту ятхащ.

Зы илъэсым газетыр 250-рэ къыдок І. «Тетраграф» ООО-м щытрадзащ. КъБР, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 33

Мы къыдэкІыгъуэм елэжьахэщ: жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ ДыщэкІ Соня, редактору Жыласэ Заурбэч, корректорхэу Афэ Тамарэ (3, 5, 6-нэ нап.), ПхытІыкІ Азэмэт (1, 2, 4-нэ нап.). КомпьютеркІэ газетым и теплъэр ящІащ Дол Маринэ, Ныр Саидэ, Щомахуэ Марианнэ, Бещто Оксанэ, Мэлбахъуэ Анжелэ, сурэтхэм елэжьар Бицу Жаннэщ.

Номерыр «Адыгэ псалъэм» и компьютер Іэнатіэм щагъэхьэзыращ.

Газетым Іэ традзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20.00-рщ.

Индексыр 51531 • Тираж 3.167 • Заказ №1499